

J e n s J e n s e n

E r r i n d r i n g e r I I

1958

[se den originale forside.](#)↑

FORORD.

På generalforsamlingen i Hammer Bylaug d. 3. dec. 1981, viste der sig, at være meget stor interesse for, at Jens Jensens erindringer om „Forsvundne huse i Hammer“, blev mangfoldiggjort, og det blev derfor besluttet at fotokopiere Jens Jensens erindringer i 80 eksemplarer.

Jens Jensen (⁵/₄ 1876—⁶/₁₁ 1966) var gennem hele sit liv flittig til at notere i sin dagbog, og derfor havde han et godt grundlag at bygge sine erindringer på, da han i alderen 77 til 79 samlede sine erindringer om „Forsvundne huse i Hammer“.

Hammer Bylaug takker fhv. skoleinspektør Axel P. Jensen, Hårlev (søn af Jens Jensen) for velvilligst at stille et af de få maskinskrevne

eksemplarer til rådighed for fotokopiering.

Virkelyst den 1. feb. 1982.
Oldermand
Svend Jacobsen.

[se den originale indledning.](#)↑

1

F o r s v u n d n e h u s e i H a m m e r o g d e r e s b e b o e r e .

Af fhv. murermester Jens Jensen,
Hammer

Jeg vil begynde med min mors forældres hus, som har ligget omtrent i flugt med Chr. Larsens sydlige længe og omtrent bygget sammen med den. Da mine morforældre 1850 blev gift og flyttede til Hammer, var huset meget gammelt, og morfar byggede et nyt stuehus til det gamle. Det hele nåede hen til et nabohus på nær en kørevej. Mine oldeforældre Hans Christensen havde overtaget huset efter en moster til en af dem, og der var blevet lagt jord til huset forskellige steder af almindingen, men Hans Christensen fik ved ombytning samlet 10 tdr. land sammen (det nuværende Granly) på sydsiden af bakkerne, hvoraf en del var bevokset med lyng, som han så har opdyrket. Huset de boede i var som sagt meget gammelt. Min mor kunne huske, at der til at bære loftet var

opstillet en stolpe midt i stuen. De boede her til 1860, da de flyttede hen i hospitalet i den nordøstlige lejlighed. Oldemor ville helst bo til bagsiden for at hun ikke skulle sinke tiden med at se ud på vejen. Hun var, efter hvad mor sagde, meget ivrig med at spinde. 1860 besluttede mine morforældre at flytte ud på jorden. Morfar har vel dengang overtaget sin fars fæste. Stuehuset blev revet ned og stillet op igen (det står endnu som udhus), og der blev bygget en ny længe til stald og lo. Min morfar døde 1861, og min mormor blev senere gift med Niels Larsen, som døde 1874. Samme år blev min far og mor gift, men mormor levede til 1878. Så lejede min far stedet og havde det til 1888, da de byttede med Hans Nielsen, som havde det hus i Alminde, hvor de så boede til deres død.

Hans Nielsen havde ikke stedet ret længe, men overdrog det til en svoger, Chr. Lykkegaard, en broder til den bekendte missionær i Kina, Lykkegaard. De var der heller kun kort tid, så havde en Hans Hansen det i nogle år. Nu fik naboen, Jørgen Hansen (skomager), som boede i et sted øst for, lov til at overtage det samt at lægge 6—7 tdr. land til og rive sit gamle sted ned (4 tdr. land heraf blev lagt til Bondegaarden).

Jørgen Hansen købte stedet, da Lundbygaard solgte. Han solgte nogle år efter stedet til Peter Christiansen (en søn af smed Jens Christiansen Thorup og flyttede om på matr. nr. Peter Christiansen boede der kun en kort tid og solgte det til daværende karetmager Chr. Larsen, nu boende i Taageskov, Everdrup sogn. Han solgte omkring 1925 til den nuvæ-

[Åbne op for matrikelskort over Hammer by](#)

[se den originale side 1.](#) ↑

rende ejer Niels Peder Nielsen. Niels Peder Nielsen har forbedret meget på ejendommen, bygget et dejligt nyt stuehus, ny lade og

forbedret stald og svinehus m. m. m..

Huset, der lå i flugt med morfars hus, var som de fleste huse på den tid kun med en stue med lergulv. Det beboedes, da jeg begyndte at gå i skole, af en enke, hvis mand Jens Rasmussen var død for mange år siden. Hun ernærede sig ved at gå ud på arbejde. Jeg kan huske, at hun passede vore gravsteder, og herfor fik hun en skæppe rug årligt. Hun arbejdede også i præstegaardshaven. Jeg har tit set hende gå på kirkestien ud for skolen med et risknippe på ryggen, velsagtens affald fra haven. Jeg kan også huske, at hun hjalp min mor med slagtning og andet, og jeg husker, at jeg som lille dreng hørte hende fortælle om den unge pige fra Vester Egesborg, som blev henrettet på bakken ved fjorden (Se Philip Borries: „*Omkring Landsbykirken*“ 1934 side 208), at hun før henrettelsen blev kørt på en sluffe fra Vester Egesborg gennem Lov, Hammer og Ring til retterstedet. Huset blev senere overtaget af hendes datter og svigersøn, Niels Kristoffersen (broder til musiker J. P. Kristoffersen), hos hvem hun boede til sin død. Datteren boede i huset også efter sin mands død, til hun først i 30erne flyttede ud på alderdomshjemmet, og huset blev så revet ned.

Nord for Chr. Larsens have (matr. nr. 6) omtrent lige op til haven lå et hus, hvor den første beboer, jeg kan huske, var en enke, kaldet Gardenértrine. Til huset hørte et ret stort vænge, hvori senere blev bygget det nuværende kommunekontor (1899), husflidsskolen (1915) og købmand Nielsens forretning (1936). Huset overtoges af Trines svigersøn Jens Andersen, som beboede det til sin død. Han var gift 2 gange, og hans efterlevende enge boede i huset nogen tid efter hans død, til hun flyttede ud på alderdomshjemmet. Huset blev revet ned, da

købmandsforretningen blev bygget.

Af Jens Andersens børn blev en datter Johanne gift med gdr. Peter Chr. Petersen, Thorup. I vænget har ligget Matr. nr. 7 Smakkebækgård m. fl., og den nordlige side har rimeligvis været optaget af Vildtbanegrøften.

[se den originale side 2.](#) ↑

Da vi i 1934 støbte muren ud for kommunekontorets have samt ud for den plads, hvor nu mindstenen for Christian den Tiende er rejst, fandt vi en del rester af murbrokker og rester af kul, og jeg tænkte: „Her har vist været indrettet en teglovn, indgravet i volden“. Da vi i 1915 byggede et til kommunekontoret hørende udhus, stødte vi på jordlag, som ikke var faste og vi er ikke kommet dybt nok ned, for grunden revnede i løbet af nogle år. Jeg er flere gange ved byggearbejde kommet til jordlag, som har været fyldt på en gang i tiderne, og som vi har måttet grave dybt ned i for at finde fast bund. Også da vi byggede Toftegårds stuehus, måtte vi grave meget dybt ved det sydøstlige hjørne, og jeg formoder, at vi er kommet ud i grøften, hvor jorden er taget.

Imellem frk. Thora Nielsens hus og skolens udhus lå i min ungdom et gammelt hus, som dengang beboedes af Christoffer (vistnok) Nielsen, fader til musiker Jens Peter Christoffersen, som tillige var træskomand og var hjemme hos forældrene og havde værksted i et tilbygget halvtagshus. Jens Peter Christoffersen købte senere det hus ved gadekæret, hvor nu slagter Karl Rasmussens enke bor.). Senere beboedes huset af en gartner Petersen, som havde været gartner på Lundbygaard, men som var blevet sindssyg og en del år opholdt sig på Hammer Fattiggaard. Han blev senere så rask, at han kunne bo alene og flyttede så ind i ovennævnte hus, hvor han boede til sin død, de sidste år som en særling, der kun sjælden lod sig se.

I min fars ungdom beboedes huset af en

mand, kaldet krovæveren. Han var tillige klokker og graver. Min far fortalte, at i den tid han tjente i Hammer, gik han tit med op at ringe solen ned. Krovæveren var en dygtig fortæller, og han fortalte bl. a. at det sydvestre hjørne af kirketårnet faldt ned, da Peder Nielsen, Hjørnegaards farfar (Anders Axelsen, nr. 5) var kirkeværge. Navnet krovæveren kan måske tyde på, at der tidligere har været kro i huset.

Syd for skolen, kun c. 4 m fra denne lå et hus med 2 familier. I det boede, da jeg gik i skole klokker Lars Jensen, som overtog embedet efter krovæveren, og hans datter og svigersøn, senere klokker Niels Nielsen og hustru Ane Lisbeth. Deres søn, Klokker Christian Nielsen byggede 1932 et nyt hus i haven og rev det gamle ned.

[se den originale side 3.](#) ↑

Tømrer Carl Petereens stuehus er den gamle bysmedie, som blev lavet til stuehus o. 1895, da den nuværende smedie blev bygget. I Carl Petersens have lå i min barndom et gammelt hus med beboelse til 2 familier. I den ene lejlighed boede Poul Væver, som jeg knapt kan huske. Han var engang til høstgilde på Nylykkegaard, hvor han spiste så meget, at han blev syg og klagede sig så voldsomt, at man blev bange for, at maven skulle sprænges. Man spændte så en buggjord om maven på ham, og han kom da også over det. Grunden til, at Poul Væver kom til høstgilde på Nylykkegaard, har rimeligvis været den, at han har arbejdet på den gård, som nu ejes af Kirkegaard Petersen (nr. 13), og som i 70erne ejedes af proprietær Vosbejn, Nylykkegaard, en indvandret tysker, som havde købt den gård, som lå på det hjørne, hvor nu telefoncentralen og Kaj Rasmussens gaard ligger.

Gården, der tidligere tilhørte en mand ved navn Niels Larsen, flyttede Vosbejn ud på sin nuværende plads. Jeg har hørt fortælle, at Vosbejn, når han kom ud i marken til folkene og ikke syntes, at arbejdet gik rask nok, sagde: „Står I der und gluppen und gappen hele gaggen?“

I den anden lejlighed boede Peder Larsen, kaldet Kuske-Peder. Han var lidt murer, og jeg huskede fra min skoletid, hvordan vi børn beundrede ham og gamle Klokker-Lars Jensen, når de ordnede Hammer Kirketårn. Peder var en god fortæller. Jeg husker engang, da jeg var barn, at han fortalte, at han engang havde set dillettanter opføre „Den kloge Ellen“, og jeg husker, at de ældre, som hørte det, roste ham for det (*velsagtens for gengivelsen. Axel Peter Jensen.*) Peder havde en søn, som var jævnaldrende med mig, og som har skrevet et par skuespil, der bl. a. er blevet opført i Hammer Forsamlingshus. Denne søn, Peder Pedersen, var mælkehandler i Esbjerg.

Peder Larsen var søn af Lars Kusk, som i sin tid havde fæste på det sted i Hammerhusene, som nu ejes af Aksel Christiansen. Han og hans kone havde tjent på Lundbygaard og havde vist svært ved at få det til at gå rundt. I hvert fald fortælles det, at Larses kone, når de havde indhøstet sagde: „Nu, Lars, har vi da ikke nødig at spare, nu har vi jo hele laden fuld!“ Lars svarede så: „Karoline, Karoline, du ved ikke, hvad du siger. Vi er altid nødt til at spare!“

Afdøde gdr. Christian Hansen, Virkelyst, har fortalt mig, at han havde hørt, at folk i ældre tider kaldte pladsen lige over for telefoncentralen for Svenskekirkegaarden.

[se den originale side 4.](#) ↑

Ud for præstegårdshaven ligger et gammelt hus, som nu ejes af gdr. Kaj Rasmussen og er omdannet til hønsehus. Huset var i gammel tid degne-bolig, og her har bl. a. degnen Lars Nielsen Birkedal (farfar til præsten *Vilhelm Birkedal*) boet. I min barndom og ungdom til o. 1928 boede der en mand, Anders Jensen, fader til høker Elias Jensen, Thorup. Han kaldtes Smede-Anders, hvilket kunne tyde på, at bysmeden har boet her. Huset ligger i hvert fald nær den gamle bysmedie.

Anders Jensen har fortalt mig og min far, at han som ung tjente i præstegården som kusk og staldkarl hos pastor, dr. Hans Christian Rørdam, og han sagde, at Rørdam var en streng mand, som fordrede, at hvad han forlangte, blev udført, som det skulle. Han havde påbudt, at der ikke måtte ryges i udhusene, og engang han kom ud på loen, hvor der stod en mand, Anders Jokumsen, og tærskede med pibe i munden, for han hen og slog manden en på siden af hovedet, så piben med ild og det hele spredtes i halmen. Da de andre folk kom til, så de præsten og Anders Jokumsen ligge i halmen, lige ivrige efter at slukke gnisterne, og bagefter morede de sig godt over synet.

Anders Jensen sagde også, at Rørdam var en mand, som man kunne stole på. Når han kørte for præstefamilien på besøg, sagde Rørdam altid en tid, da vognen skulle holde for døren, og så måtte familien ud, enten så fru og hvem der ellers skulle med, var færdig eller ikke. Det var ikke sådan, da han senere var kusk for den efterfølgende pastor S. C. V. Hansen. Da måtte han tit vente længe. Han fortalte, at han engang i Næstelsø Præstegård holdt og ventede så længe, at han ikke kunne styre hestene længere. Han kørte så til Fladsaa smedje, men da han kom igen, var de endnu ikke færdige. Den slags ville aldrig ske under pastor Rørdam.

Men Anders Jensen var ikke sikker på, at alt gik rigtig til, da Rørdam var død. Der var folk, som troede, at han gik igen. Anders Jensen fortalte engang min far, at en nat, da han lå i sit kammer lige op til indkørselsporten, kunne han høre, hvordan der gik en oppe på loftet og slæbte halmknipperne hen og stred dem ned i portrummet, men om morgenen var der ikke et

strå at se.

Min svigermor fortalte også, at da Rørdam var død, gik den senere amtsvejmand Lars Pedersen, Faarup, af og til ud og hjalp mine svigerforældre med arbejdet, og min svigermor sagde en aften til ham: „Ja, du går da over præstemarken?“ hvad der var meget nærmere, men han svarede: „Nej, jeg skal ikke over præstemarken. Jeg har set nok!“ — Jeg har også hørt andre

[se den originale side 5.](#) ↑

ymte om, at man ikke kunne være helt sikre på, at Rørdam ikke var på færde efter sin død.

Musiker og træskomand Jens Peter Christoffersen, som er nævnt sammen med krovæveren, købte kort efter, at jeg havde begyndt at gå i skole, det hus nord for gadekæret, som nu slagter Karl Rasmussens enke bebor, og hertil byggede han en lille sal, hvor ungdommen dansede, og hvor der også blev holdt møder, indtil forsamlingshuset blev bygget. Så rev han noget af det gamle hus ned og lavede stuer af salen.

En søn af J. P. Christoffersen er hotelejer i Køge og forpagter af Jernbanehotellet i Haslev, Erling Christoffersen.

Huset, hvor nu Verner Rasmussen bor og har oykleforretning og brødudsalg, har i sin tid været bygget til jordemoderbolig, men da den nye jordemoderbolig blev bygget, lavede kommunen det om til fattighus med 4 lejligheder med 1 stue og et køkken, hvor en åben skorsten var delt i to med et skillerum i midten, en skorsten til hver to familier. Da fattiggården blev bygget, vistnok 1882, blev huset solgt til 2 brødre til Jens Pedersen, Christoffer og Rasmus Pedersen, som delte huset, byggede lidt om og boede vistnok

der til deres død. Senere ejedes huset af Rasmus Pedersens søn, Jens Pedersen, som bor i København. Han lejede det ud i nogle år og solgte det senere til Verner Rasmussen, som har delvis ombygget det og bygget en stor værkstedsbygning til.

Pladsen i flugt med Verner Rasmussens stuehus og til skellet mod matr. nr. 15 var i min barndom og længe efter gymnastikplads for skolen, og her stod det såkaldte stillads med klatrestang, tov og knudetov m.m.. Omtrent midt for pladsen op til vejen stod et piletræ, der blev nævnt som majtræet og var blevet plantet i anledning af en sommerfest først i 70'erne.

1915 blev det lindetræ, der står ligefor Verner Rasmussens stuehus, plantet til minde om grundloven af 1915. *(Det må være et såkaldt „fredstræ“, som blev plantet for at fejre, at kvinderne fik valgret.)*

Imellem Verner Rasmussens ejendom og omtrent, hvor købmand Esbensens udhus ligger, lå også et fattighus, vistnok også med 4 familier. Det skal

[se den originale side 6.](#) ↑

have været meget gammelt og blev revet ned, da fattiggården blev bygget, og herfra blev de stakler hentet, som er nævnt under beskrivelsen af Hammer fattiggård. Købmand Hans Andersen, som havde forretning, hvor købmand Esbensens forretning nu ligger, købte pladsen og udvidede sin forretning på den. Denne forretning lå her til omkring 1920, da daværende købmand O. P. Pedersen rev den ned og byggede den nuværende købmandsforretning, der nu ejes af købmand Esbensen. På modsat side af vejen lige for indgangsdøren til købmand H. C., Pedersens butik lå på den spids, der blev mellem strædet og vejen til Lov et lille udhus, som købmand Hans Andersen benyttede til vognskur. Det lå meget generende for H. C. Pedersen, og da H. C. købte det gamle hus med stort vænge, der lå bagved, lavede han en vej bagom ovennævnte vognskur, så det så ud, som om det stod midt på

vejen. Kort tid efter blev skuret fjernet.

Forannævnte hus og vænge, som blev købt af købmand H. C. Pedersen o. 1915, beboedes i min barndom af en mand, som hed Hans Nielsen. Hans kone hed Maren. Hans Nielsen kunne den gang meget dårligt gå, vistnok på grund af gigtsvaghed, og Maren handlede med hvedebrød og arbejdede med, hvad hun kunne. Da Hans Nielsen døde, solgte hun huset og flyttede ud på alderdomshjemmet. I huset var 2 lejligheder. Jeg husker, at i den ene boede en kone, som kaldtes Margrethe Møllebyggers.

Købmand H. C. Pedersen rev huset ned og anlagde en frugtplantage i vænget, som senere er fjernet. Det tilhører nu sammen med kommunekontoret, som H. C.s købmandsforretning blev omdannet til, Hammer Kommune.

Lige nord for købmand Esbensen lå et gammelt hus. Den første jeg kan huske, som boede i det, var en træskomand, som vistnok hed Jens Jokumsen. Da han og hans kone døde, blev huset solgt til en altnuligmand, Niels Olsen som før havde boet i Faarup. Han var musiker, kunne ordne ure, særlig de gamle bornholmere, og jeg husker også, at han arbejdede på jernbanen. Da han døde, boede hans enke, Karen, i huset i mange år. Til sidst blev hun så åndeligt svækket, så hun måtte flytte ud på alderdomshjemmet. Huset, der var tilskrevet en søn, som var rejst til Amerika, var nu så dårligt, at ingen ville bo i det. Måske var folk også bange for smitte. Mange af Niels Olsens og Karens børn døde af tuberkulose, men både Niels Olsen og Karen blev meget gamle. Huset stod nu og faldt sammen, og tilsidst lod vistnok kommunen resterne fjerne. Man har søgt efter ejeren, men ikke kunnet finde

[se den originale side.](#) ↑

ham, og pladsen ligger endnu øde hen.

I min barndom lå, omtrent hvor nu gar. Chr. Rasmussens materialshus ligger, et hus, som beboedes af Peder Olsen. Da beboerne døde for mange år siden, blev det lagt ind under Chr. Rasmussens gård (matr. nr. 8), og Chr. Rasmussens svigerfar byggede, sit materialshus på en del af pladsen.

En af Peder Olsens sønner, Ole Olsen, blev i en ung alder dræbt ved et ulykkestilfælde på Hjørnegård. Ole Olsen var gift med den gamle banenæstformand, Rasmus Christensens datter fra Lov, og de boede i den gamle brugsforening. Ole Olsens eneste barn, en datter er gift med husejer Johannes Pedersen, Lov. De ejer hele den ejendom ligefor gadekæret, hvor blikkenslager Georg Nielsen i sin tid boede, og Ole Olsens enke, der i mange år var bestyrerinde på Vejlø alderdomshjem, bor nu hos dem. Hun har fortalt mig en del om Niels Jensen i Hammer.

Ørnehuset.

Ligefor Peder Olsens hus, op til Pedersmindes have, lå et hus. Det brændte sammen med „Pedersminde“, vistnok 1875, og blev bygget op igen af en søn, Hans Pedersen. Der var 2 lejligheder i huset, og huset var vistnok ejendom i modsætning til de fleste andre huse i byen. I den ene lejlighed boede Hans Pedersen, i den anden boede i min barndom en svensker Svend Andersen. Der var kun een stue til hver lejligheder, og det var sikkert fattigt i begge lejligheder.

Det hus, der brændte, kaldtes fra gammel tid „Ørnehuset“, og navnet fulgte også børnene, som blev kaldt ørne. De fik imidlertid aflyst tilnavnet, men det gik aldrig helt væk, hvilket de også selv

gjorde noget til, særlig de to, Hans og Lars Peder, som i mange tilfælde sloges, når de blev uenige om noget. Niels var en hel del klogere, men man sagde, at når de var sammen, kunne han godt finde på at gyde olie på ilden, når brødrene blev uvenner. Det fortælles, at da de engang var samlet hos deres mor, der dengang boede i hospitalet, blev de to uvenner og begyndte at slås inde i stuen, men moderen tog sin ildtang og hamrede løs på dem og fik dem på denne måde skilt ad.

Moderen handlede i mange år med hvedebrød, som hun hentede i Præstø med en trækvogn, forspændt med en eller to hunde, og far fortalte, at da han tjente i Risby, kunne de hver uge se hende komme med sit køretøj, og folk sagde så: „Der kommer dampskibet Ørnen“. Hun døde engang, hun var

[se den originale side 8.](#) ↑

på vej hjem fra Blangslev. Kun sad ved et træ i nærheden af Vejgård, da der kom en mand forbi, og var meget syg. Han løb op til Vejgaard efter hjælp, men da han kom tilbage, var hun død. Hans Pedersen boede i huset til sin død. Hans kone var død flere år før, og huset blev vistnok overtaget for gæld af købmand O. P. Pedersen, som lod det nedbryde, da det sikkert var opført af dårligt materiale, og det ikke kunne betale sig at sætte det i stand. Pladsen tilhører vistnok endnu købmand Esbensen.

Hans Pedersens broder arbejdede i mange år på Hjørnegaard. På sine gamle dage købte han sig en gård i Rislev, som en søn senere overtog.

Fra gammel tid har vejen til Enghaven gået gennem strædet i skellet mellem „Toftegaard“ og „Pedersminde“, og da jernbanen kom blev der anbragt et led og et vogterhus ved vejen. Her boede i mange år ledvogter Jakob Larsen. En søn af ham er den bekendte opkøber, forhandler og samler af L. A. Ring-malerier, Chr. Larsen, København, som nylig er død. Da der for nogle år siden blev bygget en bro over banen på den

modsatte side af Pedersmindes mark, blev vejen lagt herhen og vogterhuset nedrevet. Jeg mener ikke, at flere huse i Hammer er nedbrudt i den tid, jeg kan huske.

[se den originale side 9.](#) ↑

D e n u v æ r e n d e h u s e i H a m m e r

På modsat side af strædet, mod syd, op til østlige side af Toftegaards have, ligger et hus som i min barndom ejedes af Hans Christoffersen, kun kendt under navnet Hans Christoffersen, hvilket navn han havde arvet efter sin plejefader, også kaldet Christoffer Natmand. Om hans tilnavn stammer fra forbindelse med de gamle rakkere, har jeg aldrig hørt noget om. Christoffer drev forretning som datidens dyrlæge, særlig med kastration af heste og andre kreaturer, og arbejdede over en stor del af Sydsjælland. Han havde selv køretøj og kørte selv omkring med, hvad der var brug for ved udførelsen af arbejdet.

Det er fortalt, at han engang under et drikkegilde blev overfaldet af en af drikkebrødrene, og at han forsvarede sig så godt med et bismærklod, så angriberen faldt død om. Christoffer blev så forskrækket, at han løb sin vej og havnede i Lundby bakker, og om morgenen, da sognefogden i Lundby, som havde jord derude, kom ud til sine kreaturer, løb Christoffer forvildet rundt og sagde: „Ta'r du mig, Så ha'r du mig!“ Sognefogden, vistnok Hans Hermann, som ikke vidste noget om dramaet, gjorde ikke noget, men senere blev der vel holdt forhør, men jeg har aldrig hørt, at Christoffer blev straffet.

Hans Christoffersen arvede både navnet og bestillingen efter sin plejefader og drev forretningen i mange år, men da der vistnok sidst i 70erne kom en rigtig dyrlæge (Hansen) til

Lundby, blev det forbudt Hans Christoffersen at kastre heste, og han måtte nu nøjes med mindre dyr, grise, hvilke bestillinger han også udførte til efter århundredskiftet i de første år, efter at dyrlæge Hansen, der vist ikke var så meget interesseret i småting, var død, og dyrlæge Rasmussen havde overtaget hans praksis. Hans Christoffersen følte sig ikke rigtig glad ved den nye dyrlæge. Lars Frederik' fortæller, at han engang var inde hos dem, jeg tror det var for at kastre et par katte, at dyrlæge Rasmussen pludselig kom ind i gården. Hans Christoffersen blev meget nervøs, men Rasmussen sagde: Arbejd du bare videre, men skærer du heste, så går den ikke.

Hans Christoffersen var vist en dygtig skytte, som nok ikke altid nøjedes med at udnytte sit eget jagtterræn. Der fortælles, at da den nye skovfoged, som blev ansat på Lundbygaard o. 1903, engang havde opsporet ham på ulovlig jagt, løb han så stærkt, at det var umuligt for skovfogden at opløbe ham. Han har dengang været over 70.

[se den originale side 10.](#) ↑

Hans Christoffersen og hans kone Sofie havde guldbryllup, jeg husker ikke årstallet, og det stod i forsamlingshuset, hvor der var stor fest. Pastor Lind var også med, og han kom hen og talte med Hans Christoffersen om krigen i 1804, hvor Hans Christoffersen havde været med, og spurgte, om han ikke havde kendt en befalingsmand, vistnok en kaptajn Lind, præstens farbror, og præsten gjorde sig umage for at han skulle huske ham, men Hans Christoffersen påstod, at han aldrig havde kendt ham. Bagefter sagde han: „Jeg kendte ham godt. Det var en stor slyngel, derfor ville jeg ikke snakke om ham“.

Da Hans døde, solgte Sofie huset og flyttede ned i hospitalet, hvor hun boede i mange år. Tilsidst flyttede hun ud på alderdomshjemmet, og her levede hun til hun blev lige ved 100 år.

De havde en søn, som hed Hans. Han var udlært musiker, men rejste til Amerika, og Sofie, som var meget sparsommelig, samlede alt, hvad hun på nogen måde kunne undvære, sammen og

sendte over til ham. Jeg har engang haft 500 kr. med op i Diskontobanken, for at banken skulle sende dem derover.

Sofie fortalte mig engang, at hun selv havde samlet alle de penge sammen af småbeløb, som det havde kostet at bygge deres hus om. Hendes fætter, murermester Jensen, Udby, (fader til afdøde pastor Jensen, Vejlø) havde bygget det for hende. Hans Christoffersen havde vist i sine unge dage haft hang til spiritus, så Sofie havde nok haft brug for at være sparsommelig.

Det næste hus i strædet, op mod kommunekontoret, som nu beboes af Valdemar Larsen og hans polskfødte hustru Katrine, brændte 8 dage efter, at Pedersminde var brændt. Det blev vist aldrig opdaget af hvilken grund, men folk mente, at ilden stammede fra noget brænde fra oprydningen efter branden på Pedersminde, som den daværende ejer Anders Jokumsen velsagtens havde fået lov til at tage hjem, men hvor ilden ikke har været helt slukket. Samme Anders Jokumsen var den mand, der som andetsteds nævnt fik på siden af hovedet af pastor Rørdam, da han stod og tærskede med den forbudte pibe i munden med det resultat, at piben røg ned i halmen, og de begge fik travlt med at slukke.

Da jeg begyndte at gå i skole, boede førnævnte broder til Hans Pedersen (ørn), Lars Peder, i huset. Han var ved den nyd postordning blevet landpost, o. 1885. I fortiden kom posten kun til hver by, hvor han

[se den originale side 11.](#) ↑

afleverede postsagerne på et bestemt sted, hvor folk så selv måtte afhente dem. Lars Peder gik ruten Blangslev, Hunsirup, Mogenstrup, Pederstrup, Lov, og da han havde lidt svaghed for spiritus, skete det somme tider, at det kneb med at nå Lov. Engang var han sa uheldig at løbe hovedet ind i tjørnehækken ved Lov station, så det var ham umuligt at komme fri ved egen hjælp. Lars Peder blev vist i pladsen til han

døde. De havde nogle børn, men de er vist alle rejst fra egnen.

Huset ejedes, inden Valdemar Larsen købte det, i kortere perioder af forskellige ejere, bl.a. boede Jakob Pedersen, tidligere Smakkebæk, der i nogle år.

Hvor vejen mod Lov svinger, lå et hus med 2 lejligheder. Den ene beboedes af en smed Johannes Andersen, som var gammel, da jeg gik i skole, men som havde haft smedje i ejendommen, men denne var lavet om til beboelse, og her boede datteren og svigersønnen, Frederik Hansen, slagter Peder Hansen forældre Johannes havde i sine unge dage været smed i den øverste smedje i Lundby, og min far fortalte, at han tit som dreng fik lov til at pille de krogede søm op, som ikke kunne bruges af smeden. En søn af Johannes var stenhugger Rasmus Johansen, Bøgesø, som jeg har arbejdet sammen med, en dygtig mand i sit fag. Han var far til de tre bekendte murermestre i Næstved, Frederik, Niels og Carl Andersen.

Datteren og svigersønnen overtog huset efter forældrene. Frederik Hansen var ivrig venstremand. Han var med mellem dem, der ville smide godsforvalteren ud af valglokalet, da han ville kontrollere, hvor husmændene under Lundbygaard stemte (nævnt under farbror Niels). Frederik skal have været en dygtig arbejder, men han døde tidlig, og hans kone var enke i mange år. Hun var syg i mange år, vistnok gift. Jeg kan huske, at man fortalte, at den tredie onsdag i februar var der marked i Næstved. 1888 var der marked i Næstved, og om morgenen var det dejligt vejr, og en del folk fra Hammer var taget med toget til Næstved, Men op ad dagen begyndte det at fuge og storme, og da de skulle hjem, var banen stoppet, og de måtte gå hjem. Frederik Hansens kone, som også var med, kunne imidlertid ikke udholde strabadserne, og tilsidst måtte de andre bære hende. Jeg ved ikke, om de nåede hjem med hende, eller de måtte lægge hende ind et sted. Hun forvandt aldrig rigtig følgerne af denne tur. Sønnen Peder

Hansen overtog huset. Han havde udlært som slagter, og han ombyggede det og tilbyggede et slagtehus og drev slagterforretning i ejendommen en del år,

[se den originale side 12.](#) ↑

men så solgte han den til parcellist Hans Pedersen, Ring Hestehave, som indrettede slagtehuset til en lejlighed, der blev lejet ud til sygeplejerskebolig. Da Hans Pedersen døde, overtog datteren, Maren Pedersen, ejendommen, som hun, der var ugift, beboede til sin død 1951. Arvingerne solgte så huset til chauffør Orla Nielsen, som sammen med sine forældre, forhenværende parcellist Jens Nielsen, Alminde, nu bebor det.

Slagter Peder Hansen købte det gamle jordemoderhus, som var blevet ledigt ved omlægning af distrikterne, og byggede nyt slagtehus med røgeri og drev nu sin forretning herfra, til han for en halv snes år siden nedlagde den og købte afdøde lærer Christensens villa ved forsamlingshuset. Jordemoderhuset afhændede Peder Hansen til sin søn Henry Hansen, som købte mere jord til og nu driver det som landbrug.

Det gamle jordemoderhus må være bygget midt i 1860erne, da madam Kristiansen må være kommet til Hammer 1862. Min far fortalte, at den første gang, hun var i funktion efter, at hun var kommet til Hammer, var, da min faster Marie blev født 1862. Hun blev i embedet til omtrent 1905. En af de sidste, hun tog imod, var min søn, og kort tid efter døde hun. Hun og hendes mand, Hans Kristensen, skal i en kort tid have boet i det gamle jordemoderhus, indtil det ny blev bygget. De gamle jordemoderfolk havde ingen børn.

Huset, der ligger nord for hospitalet, beboedes i min barndom af et par gamle folk, Jens Jensen og hans kone Mette. Der hørte den gang et par tdr. land til, som lå ude i Lovkrogen, så de kunne have en ko. Da de døde købte jordemoderens efterladte mand, Hans Kristensen, huset med tilliggende vænge, byggede lidt til og boede her til sin død, vistnok 1914.

En slægtning til hans kone, Anna Hegelund, holdt hus for ham og arvede huset efter ham. Hun solgte vænget til smedemester Chr. Hansen og beholdt kun haven. Senere solgte hun hus og have til forsamlingshusvært Niels Pedersen, som endnu ejer det. Det er lejet ud.

Anna Hegelund boede så i mange år i hospitalet, men flyttede, da hun var over 90 ud på alderdomshjemmet, hvor hun døde 1956, 93 år gammel.

[se den originale side 13.](#) ↑

Det hus, som ligger lige nord for vejen, som fører ud til Præstemarken, var, da jeg begyndte skolen beboet af en mand, Ole Hebo (skal måske være Hedebo og hans kone Ane. Hans døbenavn var Ole Larsen. Ane handlede i mange år med hvedebred. De havde en søn, som var en meget dygtig stenhugger, som i mine unge dage satte grund til de fleste af de bygninger, som jeg var med til at opføre. En anden søn, jeg husker ikke hans fornavn, hjalp sin broder som stenhugger. Han arbejdede ved Kalvehavebanen, da den blev anlagt, og her omkom han ved et ulykkestilfælde. Begge brødrene var meget kraftige og stærke folk, og man sagde, at når der blev mudder i forsamlingshuset i de første år efter, at det var bygget, så hentede man Lars Olsen. Han var mand for at kunne ordne de urolige hoveder. Der fortaltes også, at der engang var slagsmål ved Mogenstrup Kro, og da politiassistent Slitting, Næstved, ikke rigtig kunne klare sig, råbte han: Er der ikke en rask

mand, som kan tage et tag med! Lars Olsen stod og så til, støttet til sit egespir, som han altid havde ved hånden, da han var lidt dårlig i benene. Han brød nu ind og begyndte, at hamre løs med egespiret og hjalp hermed politiassistenten, så han fik ordnet slagsbrødrene.

Hvem der har boet i huset før Ole Hebo, mindes jeg ikke at have hørt Jeg mener, at min mor talte noget om en snedker, som så må have været far til Signe, gift med Niels Frandsen, Lundby (moder til Peter og Chr. Frandsen Espelund, Lundbye og til Christen Petersens (kaldet „Post“) kone (Postpeters forældre) i Lovkrogen). Jeg antager, at Christen „Post“ har fået jorden, der har hørt til huset, da han er blevet gift med datteren, og de har så opført huset, som de beboede til deres død. Christen post var lidt murer, og vi træffer ham måske senere.

Fra samme hus omtalte, min mor også en anden datter, som hed Nikoline og som skulle være blevet gift med en stationsforstander, men jeg ved ikke hvor.

Julius Nikolaj Jensen (se Anders Pedersen: „*Den Jonstrupske Stat*“) er muligvis en broder til disse piger. Jeg kan ihvertfald huske, at Signe Niels Frandsens fortalte, at hun var af lærer Skovs slægt.

[se den originale side 14.](#) ↑

Umiddelbart nord for sidstnævnte hus ligger et hus, som, da jeg begyndte at gå i skole, beboedes af 3 familier og gik helt ned til vejen. Den østlige del som nu ejes af Peter Larsen, søn af Frands Larsen, Alminde, beboedes dengang af Hans Sørensen og hans kone Trine, derefter boede deres datter og svigersøn, Ambus, og længst nede ved vejen fattiggårdsbestyrer Lars Pedersens far. Ambus, som var slagter, fik imidlertid den sidste lejlighed nedlagt, og her indrettede han et slagtehus og drev så en lille tid slagterforretning, men da Madsnedsund slagteri

blev oprettet, fik han plads her som slagter. Han var tysker.

Omkring ved denne tid døde Hans Sørensen, og Trine flyttede hen i hospitalet, hvor hun levede i mange år. På Hjørnegaard hænger der et fotografi af hende, hvor hun sidder med linhue på. Hun var en rask kone, som ikke var bange for at gå lange strækninger. Der fortaltes, at hun engang var gående til Næstved for at sælge sin gamle livsgås, der var 22 år, og der kom også en frue og købte den, men hun bemærkede: „Jeg synes, at den er noget lille!“ — „Ja, det er også en eftergæsling“, sagde Trine. „Men hvor jeg skyndte mig ud af byen“, sagde Trine. Jeg var bange for, at det skulle blive opdaget, at det var en meget gammel gås!“ — Der fortælles også, at hun som gammel kone engang var i Vordingborg, og da hun kom ned til stationen, var toget gået. Hun var imidlertid ikke forknyt af den grund. „Så går jeg hjem!“ Og det klarede hun meget godt.

Da Trine og hendes datter og svigersøn flyttede fra huset, overtoges det af slagter Anders Johansen, som drev slagterforretningen i mange år. Da han døde blev den del af huset, som var dårligst revet ned, og Peder Larsen købte den del af det, som han nu bebor.

Det næste hus, som ligger ligefor Bygårds have, har været beboet af Simon, en halvbroder til min svigermor, men han var død, før jeg kan huske. Hans søn, snedker Niels Simonsen, byggede den del af huset, som nu er den ældste. Syd for dette lå et ældre hus sammenbygget med dette, og her har rimeligvis Simon boet. Simon havde flere børn, en søn Lars Simonsen, som boede i Lundby og havde et lille landbrug, som nu er nedlagt, og en datter Trine, som var gift med Torkild, vistnok Andersen, Blangslev. Samme Torkild var dygtig til at fortælle. Jeg har andetsteds skrevet om Blangslev Brugsforenings flytning, som jeg har fra ham. Niels Simonsen kunne ikke klare sig og boede i mange år på fattiggården. Da han flyttede, blev huset i mange år beboet af smed Rasmus Jensen, som blev

sindssyg og døde på Stege Sindssygehospital. I det gamle hus, som den nuværende ejer har revet ned og bygget om, og som han nu bebor, har boet mange forskellige i den tid, jeg kan huske. I min barndom boede der en urmager Schmidt, en søn af gamle skarpretter Schmidt i Præstø. Han kom af dage i en ung alder ved en vådeskudsulykke ved en jagt ovre på Falster. Til huset hørte et ret stort vænge, som nu for største delen er solgt fra.

[se den originale side 15.](#) ↑

Smed Hansens stuehus og det hus, som fhv. mejeribestyrer Christensen ejer, samt Hammer vandværk er bygget på jord herfra. Der er også her fra til klokker Kristian Nielsen. Jeg mener, at den gård, hvis jord blev udstykket til Hammerhusene, har ligget i dette vænge.

Huset matr. nr. 59, som ligger overfor købmand Niensens forretning, beboedes i min barndom af Hans Hansen (Top) og hans kone, som hed Rosine. Det fortælles, at han engang var inde i en forretning i Næstved og så, at købmanden vejede rosiner af. Hans Hansen bemærkede da: „Det er meget små rosiner!“ Købmanden sagde: „Vi kan vædde, at du ikke kan vise mig rosiner, der er større!“ — Hans Hansen sagde: „Ja, næste gang, jeg kommer til byen, skal jeg have en rosin med, der er meget større.“ Han tog så konen med, og købmanden måtte indrømme, at Hans Hansen havde en rosin, der var større en hans. Hans Hansen og Rosine kan jeg lige netop huske.

Sammen med dem boede deres datter og hendea mand, Peder Jensen. De havde mange børn, fire sønner, Christoffer, Hans, Rasmus og Jens Pedersen, som overtog huset efter dem og boede der til sin død o. 1955. Peder Jensen døde ret tidlig, men hans kone levede i mange år og var kirkekone, som det hed dengang. Min kone, der som ung tjente i Hammer Skole, har fortalt, at da daværende ejer af Smakkebækgaard, Jakob Pedersens første kone døde som gravid, var der

givet hende penge med i kisten, som hun kunne ofre, når den tid var gået, da barnet skulle være født. Det fortalte Dorte til min kone, og at tiden nu var ude, da pengene skulle ligge på alteret. Min kone sagde: „Skal vi ikke gå ind og se, om de ligger der?“ — „Nej, det tør jeg visslig ikke“, sagde Dorte. Til huset hørte i sin tid en jordlod på et par tdr. land, som lå ude i Lovkrogen, og jeg kan huske, at Dorte trak derud med sin ko. Huset ejes af Jens Pedersens søn, vært Niels Pedersen og beboes af tømrer Erling Pedersen.

Det næste hus, som ligger lige for pladsen med Christian den Tiendes mindesten, er den gamle brugsforening. Den første, jeg kan huske, som boede der, var købmand H. C. Pedersens forældre, Christen Pedersen og hans kone Stine. Christen Pedersen havde været med i krigen 1848—50. Jeg ved ikke, om han har bygget huset, men jeg kunne godt tænke mig, at det var fra 1850erne. Det var bygget sammen med det gamle hus, som gik omtrent op til skolens udhus, og gik helt ned til kirkepladsen, så det var bety-

[se den originale side 16.](#) ↑

delig større end nu. Her havde Christen lavet både et bryggeri og et lille bageri, men det har vist ikke gået ret mange år. Omkring ved 1870, vil jeg antage, blev der oprettet en brugsforening, og Christen, han blev kaldt baker, og hans kone blev uddelerfolk. Christen døde omkring 1887, og hans enke bestyrede forretningen til sin død sidst i 90. Herefter var sønnen H. C. Pedersen uddeler, til han i 1899 byggede den ny købmandsforretning, som senere er blevet omdannet til kommunekontor. Det var meningen, at købmandsforretningen skulle have ligget på hjørnet af pladsen, men på grund af læbæltet (*Der er tale om en beskyttelse af købstadens handel, der er nedfældet i vedtægterne for købstæderne.*), som dengang ikke var ophævet, kunne Præstø føre forretningen så langt mod vest.

Brugsforeningen blev nu nedlagt. Huset har siden været beboet af flere, Ole Olsen, der blev dræbt ved ulykkestilfældet på Hjørnegaard, og sidst af frk. Thora Nielsen, som har ejet det i mange år. Hun døde for kort tid siden.

Jeg husker fra min skoletid, at når Christen Bager satte de tomme sukkerfustager udenfor, kunne det træffe, at drengene væltede dem og kravlede ind i dem for at slikke det sukker, der muligvis kunne være tilbage. Christen morede sig så med at sparke til tøndene, så den rullede hen ad pladsen.

Jeg kan huske, at gdr. Niels Madsen, som ejede den gård, som nu ejes af Kirkegaard Petersen, var formand for brugsforeningen, men han døde i en ung alder, og så blev lærer Brix formand. Han var i hvert fald formand, da foreningen blev ophævet i 1899.

Sognets sprøjtehus lå i min barndom tæt op til kirkemuren ved Lundbygaards gravkapel. Da gravkapellet 1894 blev udvidet med den ny tilbygning, blev sprøjtehuset flyttet omtrent til indkørslen til præstegården. Det var første gang opført 1865 af kampestensmur med tegltag. Det stod på den ny plads til sidst i 1940'erne, da det blev nedbrudt. Den gamle sprøjte var allerede nogle år før blevet kasseret, og en anden ordning af brandvæsenet blevet indført.

Jeg mindes fra min skoletid den interesse, vi børn havde, når der var sprøjtemønstring, men det kneb med at holde sig i tilbørlig afstand og så traf det jo, at strålen blev rettet mod os, og så kunne vi jo godt blive våde, men det var vel også morsomt. Nå, strålen kunne jo ikke nå så langt, og slangerne var vist tit utæt. Der kunne vist ellers godt komme nogen kraft på. Pumpeværket kunne der sættes 8 mand til at trække, men når det ikke var lige ved gadekæret, skulle vandet bæres eller køre til og hældes op i karret, der hørte til sprøjten, og inden alt dette

[se den originale side 17.](#) ↑

blev besørget, var vel det meste brændt. Sidste

gang, jeg så sprøjten ved brand, var da Hammer Mølle brændte 1931, men den blev vist ikke brugt.

Christian Nielsen, Hjørnegaard, har fortalt mig en historie om engang, der var opstået brand på Øbjerggaard, vistnok en lade og måske mere brændte. Der kom bud fra brandfogden, som boede på Risegaard ved Lov, (budet var måske på cykle, strålemesteren, ringer Niels Nielsen skulle sørge for, at sprøjten blev kørt ud, men Niels Nielsen skulle først op at ringe med kirkeklokken, og Christian Nielsen skulle køre sprøjten til Køng. Christien skulle først have bud ud efter hestene, som arbejdede ude bag i marken. Brandfogden havde sagt: „Jeg går hjemmefra nu, så kan jeg nok være i Hammer, til I er færdige.“ — Det passede vist også nogenlunde. Brandfogden og strålemesteren satte sig op på sprøjten, og Kristian kørte så ad Køng til. Da de nåede brandstedet og meldte dem til den stedlige brandfoged, sagde denne: „Kør den om bagved!“ Chr. N. tilføjede: „Så ingen ser den“. Der blev den stående og kom ikke i brug, men mandskabet måtte blive til hen ad aften, hvilket ikke var så morsomt, da ingen af dem havde hverken penge eller mad med. Det sagde de til den stedlige brandfoged, men han svarede: „I kunne jo have spist, inden I tog hjemmefra!“ Men da han så lod dem fra Vester Egesborg og Lundby tage hjem, blev de fra Hammer, som jo havde længst hjem, gnavne og henvendte sig til sognefoged Bagge og politiassistent Vestergaard, og de sagde: „Kør I bare hjem!“ — „Ja, men brandfogden siger, vi skal blive!“ De svarede: „Kør I bare hjem. Det andet skal vi nok ordne!“ — Set med nutidens øjne, ser det daværende brandvæsen lidt håbløst ud.

L i d t m e r e o m
d e g n e n L a r s
B i r k e d a l .

Om Lars Birkedal kan efter Historisk Samfunds Aarbog for Præstø Amt 1934 oplyses, at Lars Birkedal var født i Herlufmagle 1737 som søn af skomager Niels Larsen. Da han var stavnsbunden under Gisselfeldt gods, kom han for at befries for disse lænker i sit 4de år til en morbroder i Køge og kom i Køge latinske skole og senere til Frederiksborg skole, der demitterede ham til universitetet 1761, og han tog artium (*adgangseksamen til universitetet. Egentlig eksamen i humanistiske fag.*). Han var derefter skolelærer forskellige steder, bl.a. i Skelby 6 år, blev derpå skolelærrr i Hammer 1769 og gift med Frederikke Louise Parelius, en datter af degnen i Hammer. I Hammer forestod han skolen i $2\frac{1}{2}$ år, samtidig med at han forrettede sin svigerfars embede. 1771 overtog han tillige degneembedet. Hans kone døde 1802, hvorefter han sad i embedet til 1811.

[se den originale side 18.](#) ↑

Han døde i Nr. Jernløse 1830.

Jeg mindes, at der vistnok i 1920erne i Sydsjællands Venstreblad stod omtalt et bønskrift, som var fundet vistnok i det kongelige arkiv, og som man mente var skrevet af Lars Birkedal. Det drejede sig om en pige, der tjente i Hammer Præstegård, og som havde fået et barn og efter den tids mening nu skulle straffes. Hun bad heri om at blive fritaget for at blive straffet, da hun så kunne blive gift med en enkemand i Rødstofte, men som ikke ville gifte sig med hende, hvis hun blev straffet. Hun påtog sig hele skylden selv. Hendes kæreste ville gerne gifte sig med hende, men han var blevet tvunget til at tage en enke og en gård i Ring og kunne altså ikke gifte sig med hende. Om der blev taget hensyn til bønskriftet vides ikke.

Det hus, der ligger tæt op til tømrer Carl Pedersens vænge, beboedes i min skoletid af Hans Pedersen, som senere flyttede ned i hospitalet. Det blev så solgt til stenhugger Lars

Olsen, en søn af Ole Hebo. Han boede der indtil sin død. Han var en meget dygtig stenhugger, som har lavet mange grunde og kampestenslænger i stor omkreds af Hammer. Lars Olsen ombyggede delvis huset. Det ejes nu af Niels Nielsen.

Det næste hus umiddelbart op til Niels Niensens beboedes i min barndom af Lars Nielsen, som var en dygtig tækkemand. Da han døde o. 1910, overtoges huset af hans datter og svigersøn, Thomas Hansen, som boede der, til han købte fabrikken Slejpner i Lov. Huset blev nu solgt til en fhv. købmand Pallesen, som boede der til sin død. Nu ejes det af murermester Knudsen. — Huset ejedes før Lars Nielsen af hans svigerforældre.

I vænget nord for murer Knudsen ligger et hus, som ejes af Poul Larsen. Forrige ejer var tømrer Søren Petersen, som har delvis ombygget huset. Han var i mange år tømrer på Lundbygaard. Hans far, Peder Sørensen ejede huset før ham. Det gamle hus har rimeligvis været en del af gården Virkelyst, som har ligget på denne plads. I min ungdom blev den kaldt „Hjortegaarden“. Søren Petersen havde antaget navnet og kaldt sig Søren Petersen Hjort. Han dyrkede i sin ungdom cyklesporten og kørte væddeløb bl.a. på den daværende cyklebane i Næstved.

[se den originale side 19.](#) ↑

På hjørnet overfor, hvor „Hjortegaarden“ har

ligget, lå den gård, som Kirkegaard Petersen nu ejer. Den må omkring 1870 være købt af proprietær Vosbein, „Nylykkegaard“, som flyttede den ud, hvor den nu ligger. På pladsen lod han bygge det hus, hvor telefoncentralen nu er. Det blev oprindeligt bygget til 2 familier. De første, jeg kan huske, som boede der, var syerske Maren Petersen. Hun må have købt huset, og det overtoges senere af hendes søn, urmager Carl Petersen, som fik overdraget telefoncentralen, som han havde, til han for nogle år siden overdrog den til sin datter og svigersøn, Børge Christensen, der lod foretage en hovedreparation af huset samt byggede et udhus. Carl Petersen bor endnu i den ene lejlighed.

Det fortælles, at der, før der kom rigtig gang i telefoneringen, var anlagt en telefon til skomager Christoffer Pedersen, som han så skulle passe, samtidig med at han arbejdede i sit værksted. Han skulle så sende bud til de forskellige abonnenter, når der blev ringet til dem, men det blev Christoffer snart ked af, og han sagde: „Tror I, jeg har tid til at rende, så snart der er en, der får lyst til at snakke!“ Så den ordning måtte snart laves om. Det var også kun et første forsøg.

Syd for telefoncentralen byggede i 1875 tømrer Hans Jakob Pedersen et stuehus og tømrerværksted. Sønnen tømrer Carl Pedersen solgte huset til gmd. Lars Peder Larsen, Thorup. Denne solgte nogle år efter til Verner Rasmussen, som indrettede cykleværksted i ejendommen. Verner Rasmussen solgte for en del år siden til den nuværende ejer, vognmand Niels Rasmussen.

Hans Jakob Pedersen var en tid formand for Hammer Sygekasse.

Ved siden af telefoncentralen ligger gdr. Kaj Rasmussens stuehus. Det er oprindeligt også

opført af proprietær Vorsbein, og den første, der har boet i det, skal være kapellanen pastor Sveistrup. Senere boede en privatlærerinde, frk. Hybner nogle år i huset, og i min første skoletid søgte de fleste bedrestillede børn i skole hos hende. 1890 købte Hammer kommune huset og indrettede forskole i det. Det var det første arbejde, jeg var med til efter, at jeg var kommet i lære, da der blev omforandret en del. Jeg husker, at jeg blev sat til at rense sten. Da Lov skole var bygget, solgte kommunen huset til slagter Carl Rasmussen, som oprettede slagterforretning, byggede slagtehus, som jeg blev sat til at mure op, og her var jeg udsat for et uheld, som let kunne have fået alvorlige følger.

[se den originale side 20.](#) ↑

En tømrersvend tabte en bindøksened i hovedet på mig. Heldigvis ramte den med nakken. Havde det været modsat, ved man ikke, hvordan det var gået. Jeg husker, at jeg havde hovedpine et stykke tid efter. Carl Rasmussen købte også skolemarken, som grænsede op til huset. Senere købte han også den jord, som i sin tid havde hørt til den gamle degnebølg. Sønnen Kaj Rasmussen overtog for c. 25 år siden ejendommen og købte den gamle gård, som ligger lige overfor indkørslen til præstegården, matr. nr. 15, og lagde jorden, som lå op til ejendommen og langt fra den gamle gård, ind under ejendommen. Han måtte for at få lov til sammenlægningen deponere 15.000 kr. i jordlovsudvalget, indtil han kunne skaffe den nødvendige jord til udstykning. Da der var gået nogle år fik han købt et stykke jord af gdr. Lars Peder Hansen, Hundstrup, som blev lagt til den ejendom i Tvede Bondebanker, som parcellist Peder Nielsen i sin tid ejede. Kaj Rasmussen fik så de 15.000 igen. Den gamle gaard benyttes nu til hønseri, og i stuehuset er indrettet to lejligheder, der lejes ud. Kaj Rasmussen har bygget nye udhuse og indrettet flere hønsehuse og er en meget driftig mand. Jeg har udført meget arbejde for ham. Carl Rasmussen var søn af møller H. C. Rasmussen, Hammer Mølle.

Overfor Kaj Rasmussens ejendom ligger Hammer forsamlingshus. Den første del er opført i første halvdel af 1890, men det er udvidet flere gange, bl.a. 1925, da salen blev udvidet m.m., og sidste gang o. 1952, da salen igen blev udvidet samtidig med, at der blev indbygget scene og indrettet garderobe, toiletter m.m. i Kælderen og beboelse til værten på første sal.

Øst for forsamlingshuset ligger et hus, som er opført af daværende gdr. Peder Chr. Jensen, „Toftegaard“, Thorup, da han i 1909 solgte sin gård. Da han havde boet der i c.40 år, var han gammel og næsten blind. Han flyttede så ud på alderdomshjemmet og solgte villaen til gdr. Jens Peter Hansen Toftegaard, Hammer for vistnok 35.000 kr.. Jens Peter Hansen boede der nogle år. Han og hans kone døde ret hurtigt og ejendommen er nu solgt til gdr. Petersen, forhen „Gyldenholm“, Thorup, som nu bebor den.

[se den originale side 21.](#) ↑

Lidt længere mod øst ligger endnu en villa, som er opført 1900 af Hans Pladsen, som var søn fra Korshøjgaard i Faarup, og som havde ejet en gård i Sandby ved Ringsted. Da han blev gammel, og hans kone var død (de havde ingen børn) byggede han sammen med en søster villaen og boede der til sin død. Huset blev nu købt af gdr. Niels Christensen, (nr. 13), som var gift med en anden søster. De boede der, til de døde, Niels Christensen sidst. Villaen blev så solgt til lærer J. P. Christensen, Ring, da han i 1931 tog sin afsked fra skolen. Her boede han så til sin død o. 1946, hvorefter huset blev solgt til fhv. slagtermester Peder Hansen, som bebor det

endnu.

Disse to ejendomme har jeg været med at opføre.

Lærer Christensen var min gode ven, som jeg har arbejdet meget sammen med blandt andet i sognerådet, husmandsforeningen, radikale forening m.m.. Han kunne vist have været en dygtig lærer, og de børn med gode evner var også godt med, men dem med små evner, eller som af anden grund var hemmet, tror jeg nok, han beskæftigede sig for lidt med, men forholdene i Ring var heller ikke gode. Der var mange gamle huse, som næsten ingen ting kostede, og som blev købt af folk, der i mange tilfælde ikke kunne bjerge sig andre steder. Christensen sagde: „Den eneste måde, de kan få lært noget på, er ved at fortælle“. Mange af dem er det umuligt at få til at arbejde hjemme! Han fortalte, at han engang havde givet en dreng en lussing. — Moderen kom ind i skolen og skældte mig huden fuld, og i ungdommeligt overmod ville jeg sætte hende ud. Det kunne jeg imidlertid ikke. Hun spændte døren og stak mig en knytnæve i ansigtet, så brillerne splintrede. — Det var også voveligt af Christensen at binde an med skomager Hansens kone. Hun arbejdede på Lundbygaard, og man sagde, at hun bar sæd på magasinet sammen med husmændene.

Christensen havde evne til at stille tingene op, så de var forståelige, hvilket sikkert har haft betydning i skolen. Jeg var i en del år i skolekommissionen, og jeg mindes engang, at vi efter eksamenen talte om, at denne gang var Ring skole bedre end Lov, som ellers altid var nr. 1.

Der var ellers meget utilfredshed med lærer Christensens skole. En del bundede vel nok i, at han var radikal og arbejdede meget for

[se den originale side 22.](#) ↑

Det radikale Venstre, var kandidat ved flere folketingsvalg, var meget virksom ved starten af Sydsjællands Venstreblad m.m., så han fik alt,

hvad der var venstre imod sig. Jeg mindes engang, da jeg var medlem af menighedsrådet sammen med en gårdmand fra Ring, at denne ved en bispevisitats overfor biskop Ostenfeldt klagede over Christensens skole. Biskoppen hørte roligt på ham, og gagde, da han var færdig: „Ja, min gode mand, idealet når man aldrig“.

Straks efter, at vi havde bosat os i Thorup, havde lærer Povelsen, Faarup sat en aftenskole igang for ældre, og jeg var da også med. Lærer Povelsen havde sat mig i gang med et regnestykke og gjorde sig megen ulejlighed med at forklare mig det, men jeg kunne ikke forstå det. Lærer Christensen kom den aften derop og kom ind i skolen. Jeg sagde til ham: „Jeg er en stor dumrian. Jeg kan ikke forstå det regnestykke!“ — Christensen så lidt på det og sagde så: „Det er da lige til. Det er sådan og sådan og sådan!“ Og den måde, han forklarede det på, forstod jeg.

Lærer Christensen var i mange år medlem af Hammer sogneråd. Han var med dengang, Hammer og Lundby blev adskilt, og han arbejdede meget for, at Lundby skulle afgive en sum penge til Hammer i erstatning for ulemper ved adskillelsen, og det blev også til, at Lundby skulle erlægge en sum, jeg tror, det var 3.000 kr.. Daværende formand for Lundby sogneråd, godsforvalter Aarep, sagde, at de penge havde lærer Christensen selv fortjent at få for det arbejde, han havde gjort.

Lærer Christensen blev senere indvalgt i amtsrådet og gled så ud af sognerådet. Han afløste gdr. Rasmus Petersen, Busebjerg, som skatterådsmedlem og gik først af, da han var en del over 70. Lærer Christensen havde lidt vanskeligt ved at sige sig fra sine bestillinger i tide. Han kunne vist ikke rigtig forstå, at yngre skulle til, men sådan går det vel de fleste.

Jeg har haft mange gode timer sammen med lærer Christensen, hvor vi talte om mangt og meget. Jeg husker engang, vi kom ind på menneskelivet her på jorden og efter dets afslutning, at han sagde: „Ja, der er noget, men hvad er det? Det vil jeg vide!“ — Jeg sagde: „Det når vi aldrig her på jorden“.

[se den originale side 23.](#) ↑

L i d t o m B l a n g s l e v B r u g s f o r e n i n g .

Jeg mindes fra mine drengear, at Blangslev Brugsforening blev opført på en gadeplads beliggende, hvor vejen drejer fra landevejen mod Sneere, der hvor der nu er lavet anlæg omkring gadekæret. Det var et ret stort hus med kælder under hele bygningen. Det var jo imidlertid opført på gadejord, som jo dengang var fælleseje, og foreningen havde ikke sikret sig tilladelse fra alle, som kunne have interesse i gadejorden, ihvert fald ikke baroniet Gaunø.

Det var jo i provisorietiden da kampen var hård mellem Højre og Venstre. Baroniet fordrede, at brugsforeningen skulle flytte huset væk fra gadejorden, og det blev til proces, som foreningen tabte, og de måtte rive huset ned, og det blev så bygget op, hvor brugsforeningen nu ligger. Da murermester Hansen, Pederstrup flyttede huset, må det være sket mellem 1890 og 95. Man har ondt ved at tænke, at noget lignende kunne ske i vore dage.

1896 kom jeg til at arbejde for murermester Hansen, Pederstrup, og jeg husker, at en dag, da vi i 97 byggede et hus for bødker Møller, som ligger lidt vestlig for brugsforeningen, og sad og spiste middagsmad, kom gamle Torkild, vistnok Andersen, forbi, og vi kom til at snakke om brugsforeningen, og han sagde: „Jeg advarede mod at bygge på gadejorden, hvis de ikke havde tilladelse fra alle, der havde part i den, men flertallet sagde: „Vi har jo da købt vore gårde og har da den store part“. Jeg sagde: „Ja, det er rigtig nok, men der er ingen, som kan bevise, hvor hans part er. Jeg har også en part, måske ikke større, end jeg kan sætte min stok, men hverken jeg eller nogen anden kan bevise, at denne plads ikke er lige der, hvor vi lægger huset, og I kan få meget vrøvl, hvis jeg f.eks. var en rig mand, der ville sætte noget ind for at

bevise min ret. Man tog imidlertid ikke hensyn til, hvad jeg sagde, men tiden gav mig jo desværre ret.““

Samme Torkild var gift med en datter af Simon i Hammer, som var en halvbroder til min svigermor. Hun var en livlig og dygtig kone, som alle godt kunne lide. Hun var på sine gamle dage så uheldig ved et ulykkestilfælde at få sin ene arm ødelagt, så den måtte sættes af. Det skete samtidig med, at fru lærer Christensen også var indlagt på sygehuset, og hun sagde, „at Trine, som var så hårdt ramt, kunne sætte liv i os alle sammen“. Jeg kan også godt huske, at

[se den originale side 24.](#) ↑

hun gerne havde en munter bemærkning, når hun kom forbi, hvor vi arbejdede. Også Torkild var en munter mand, og de var begge meget vellidte i Blangslev og omegn, hvilket også gav sig udtryk, da de havde guldbryllup, som blev holdt ved en stor fest på Mogenstrup Kro. Jeg har set fotografier deraf bl.a. hos Aksel Christensen, Alminde, og tømrer Carl Petersen, Hammer.

En broder til Trine var snedker Niels Simonsen, som i en årrække havde fæste på det hus i Hammer, som nu Peder Hansen ejer, og Niels Simonsen har bygget den nu ældste del af huset. Niels Simonsen havde lært snedkerhåndværket i Hæstved og havde vel også fået lavet svendestykke. Han følte sig i hvertfald som stående lidt over almindelige folk, men da han ikke var dygtig i sit fag, og brændevinen havde tag i ham, kunne han ikke klare sig, og han og hans kone havde ophold på Hammer fattiggård i vistnok over 30 år. Dagny (*Jens Jensens datter, red.*) har et sybord, som Niels Simonsen har lavet.

Trine havde også en broder, som hed Lars Simonsen, og som boede i Lundby. Han havde et hus med nogle tdr. land til. Huset lå ved den gamle vej ud til Risby Skov, men er nu revet ned og vejen sløjftet, da der ikke blev brug for den, da landevejen er ført lige gennem byen. Jorden lå mellem husmandslodderne ved Risby Skov og er nu lagt ind under den gård, der er bygget derude. Lars Simonsen, som jeg godt husker, var også en glad mand. Han kom somme tider ind og

snakkede med bedstemor, faster, som han kaldte hende.

Lars Simonsen havde køretøj, og jeg husket, at farbror Peder lånte hans hest og vogn mange gange, når han skulle have noget kørt.

Lars Simonsen havde en søn, som hed Christen Larsen, og som havde bygget et hus tæt op til landevejen lige overfor sine forældre, hvor han boede og drev skomagerforretning, på den tid, da jeg var i lære. Han solgte senere huset og købte et parcelliststed i Køng og var ivrig for oprettelsen af husmandsforeningen i Køng. I forbindelse med denne har jeg flere gange set hans navn nævnt.

[se den originale side 25.](#) ↑

H a m m e r s k o l e .

Lærer Skov, som jeg har fortalt om andet sted under Jens Pedersen, har vist været en dårlig lærer. Hans eftermand, lærer Outzen har derimod været en mand, der gerne har villet gøre et godt arbejde for at oplyse bondestanden, men er her stødt på megen modstand fra befolkningen. Børnene måtte jo ud at tjene til livets ophold, så snart de kunne, og så har interessen for skolen ikke kunnet opretholdes. Der fortaltes, at en dreng, Hans Nielsen, der var på alder med min mor, gik til konfirmationsforberedelse, til han var 18 år. Der kom på den tid en kaptajn i besøg i præstegården, og da han så denne voksne karl imellem drengene, spurgte han præsten, hvorfor han var der. Præsten sagde: „Det er en, som vi ikke kan få lært så meget, så vi kan konfirmere ham!“ — „Så konfirmer ham med det, han har lært. Han skulle da gerne være konfirmeret, inden han skal være soldat!“ — Hans Nielsen blev så konfirmeret.

Lærer Outzen kom meget i mine morforældres hjem, og han hjalp mormor med at ordne sagerne, da morfar var død, inden han var færdig med at bygge Granly op, og senere, da hun så sig nødsaget til at gifte sig igen med Niels Larsen. Der fortælles fra denne tid, at en mand, Lars Christoffersen, fader til Christoffer Larsen, Hestehaven, arbejdede for mormor og tillige for lærer Outzen, og Outzen sagde en dag til ham: „Nå, hvordan synes De om den kone?“ — Lars Christoffersen svarede: Det er en rigtig gammel gårbe!“ — Outzen sagde: „En gårbe, en gårbe, hvad er det?“ Outzen var jyde og kendte ikke udtrykket. Om han fik nogen forklaring, ved jeg ikke.

Min mor havde meget til overs for lærer Outzen, og de, som ville, kunne vist lære meget hos ham, men befolkningen har jo ikke haft forståelse af skolen, så det har ikke været let for en dygtig lærer. Outzen blev 1869 forflyttet til Vejlø skole.

Efter lærer Outzen blev lærer Kutzhals lærer i Hammer. Han eksperimenterede med opfindelsen af en gravemaskine, men opnåede ikke noget resultat. Han skal i sine unge dage have været en dygtig lærer, men var, da han i 1885 søgt sin afsked så dårlig både med hensyn til syn og hørelse, at han ikke kunne holde styr på Børnene. Han havde selv en stor flok. En af dem, Cornelius, var idiot og gik omkring og troede, at han var urmager, og han gik ind og rodede i folks

[se den originale side 26.](#) ↑

bornholmerure, hvor han kunne se sit snit til det. Jeg gik 2 år i skole hos lærer Kutzhals.

Da Kurtzhals blev pensioneret var han i en del år fuldmægtig på Beldringe godskontor.

1885 blev lærer Jørgen Hansen ansat ved Hammer Skole. Han var fynbo, og han var en dygtig lærer, men var for kærlig over for de store piger. Omkring 1896 blev der røre om sagen, og han blev sat fra pladsen. Han rejste med sin familie til København, hvor han fik plads i en æg-eksportforretning. Han døde for få år siden. Fru lærer Hansen var fra Haslev, hvor Hansen havde været andenlærer.

Efter Lærer Hansen kom lærer Vittrup. Han

var jyde og havde været murersvend, før han blev lærer. Han var en meget gemytlig mand, men hans kone var ikke tilfreds med ham, og forholdet var ikke godt. Det endte da også med, at han, da han o. 1907 fik sin afsked, blev skilt fra hende og senere giftede sig med daværende mejeribestyrer Vistrup kone. De flyttede til København, hvor han fik en Lotterikollektion.

1907 blev lærer Schmidt lærer i Hammer. Han var sønderjyde og var vistnok grundig i sin undervisning, men var hård og jeg tror ikke, at børnene kom til at holde af ham. Der var i det hele taget noget stejlt over ham. Måske var det en følge af de forhold, han var vokset op under i sin ungdom. Lærer Schmidt fortalte, at da krigen udbrød i 1914, var han hjemme i Sønderjylland, og at han for at komme tilbage over grænsen måtte skjule sig og vade over moser og ubeboede egne, men han nåede da at komme ind i Danmark igen, inden tyskerne fik fat i ham.

Lærer Schmidt var gift med en gårdmandsdatter fra omegnen af Alminde sogn i nærheden af Viborg, som endbu lever hos deres datter, gift med snedkermester Jensen, Ny Holsted. Lærer Schmidt var i sine sidste år tit syg og måtte holde vikarer. En af dem, der var der længe, er nuværende førstelærer Petersen, Abbednæs. Lærer Schmidt døde 1934 og ligger begravet på Hammer kirkegård.

Efter lærer Schmidt har Lillevang Jensen, der nu er lærer i Ebbelnæs på Møen, og Stefan Andersen, der fornylig flyttede til Jylland, været lærere i Hammer.

[se den originale side 27.](#) ↑

G å r d e n e i H a m m e r .

Hjørnegaard (matr.nr. 4)

Den første besidder af gården, jeg har hørt

om, hed Niels Pedersen. En søn af ham havde spillet en sum penge bort, og da han blev bebrejdet dette, gik han ud i haven og skød sig. Da han skulle begraves, og kisten blev kørt ud ad porten, blev der kastet vand efter den, velsagtens for at han ikke skulle gå igen. Dette fortalte min mor, at hun oplevede som 7-årig.

En datter, Ane, blev gift med Peder Nielsen, som overtog gården. Peder Nielsen var født på nabogården, men da hans far døde tidlig, kom han til en familie gdm. Hans Pedersen i Lundby, og blev opfødt her. Peder Nielsen har været en dygtig mand, som forbedrede jorden og byggede udlængerne om, var i det hele taget en mand, som der blev regnet med. Han blev hurtigt indvalgt i sognerådet. Han fortalte mig engang, at i det første sogneråd, han sad i, var der kun to foruden præsten, som var formand, der kunne skrive mere end deres eget navn, nogle af de andre endda kun med påholdt hånd. De to, der kunne skrive, var Peder Nielsen og Lars Hansen, Lundby. Peder Nielsen var i flere perioder medlem af Hammer-Lundby sogneråd. Han var en meget forstående mand, som hjalp mange folk, som det kneb for, vistnok så meget, at det nær var gået formeget ud over ham selv.

1887 døde hans kone, og han giftede sig igen med Katrine Johansen, datter af parcellist Johannes Johansen, Lov Sonderskov. De fik følgende børn: Anne Marie, Sofie, Kristian, Peder og Johannes.

Sofie blev gift med gdr. Julius Nielsen, Stavnstrup. De solgte senere gården og købte et lille landsted i Lov. Julius Nielsen døde for kort tid siden (1957), og hans enke har overdraget ejendommen til sin brodersøn, Erik Nielsen.

Peder er farmer i Canada.

Johannes ejer et gartneri i Kalkerup.

Kristian og Anne Marie ejer Hjørnegården. De har bevaret de gamle traditioner med hjælpsomhed. Utallige er de skåle med mad, som i tidens løb er båret ud fra Hjørnegård til småfolk i byen, og jeg er også Hjørnegaard stor tak skyldig for godt naboskab igennem 25 år. I alle de år, vi boede i Hammer, var der det bedste forhold mellem os

[se den originale side 28.](#) ↑

og familien på Hjørnegaard, og jeg har meget at sige dem tak for i alle de mange år, både Anne Marie og Kristian og Sofie i de år, hun var hjemme. I alle de år, Kristine var syg, hjalp de os meget, og det var jo meget betryggende for mig, som var så meget borte fra hjemmet, at vide, at Kristine bare kunne ringe, hvis der var noget i vejen, og senere, da Kristine var død, har jeg mange gange været glade for dem. De senere år, da jeg selv var syg, kom Kristian og Anne Marie mange gange ind hos mig og forkortede tiden for mig og hjalp mig også på anden måde.

Hjørnegaard ligger sikkert på den samme plads, hvor den har ligget i århundreder. Jeg kunne godt tænke mig, at de ældste dele af stuehuset er et par hundrede år gammelt. Udhusene har Peder Nielsen bygget rimeligvis o. 1870.

Matr. nr. 5 (senere fattiggården)

Den første, jeg har hørt om, som har været fæster af gården, er fornævnte Peder Niensens far, som hed Niels Andersen, søn af Anders Axelsen, der skal have været kirkeværge, da det sydvestlige hjørne af kirketårnet faldt. Han døde, da Peder Nielsen var barn, og hans enke giftede sig igen med Peder Hansen, en broder til Hans Hansen, Pedersminde, og de fik tre børn: Bodil Kirstine, Maren og Hans Pedersen.

Peder Hansen havde en broder, Anders Hansen, som var fæster af Pilegaard i Thorup, og da hans kone døde, blev Bodil Kirstine i en ung alder husbestyrerinde hos farbroderen. Det gik imidlertid galt, og hun blev gravid. Anders Hansen, som var gammel, var ikke glad for den situation, men Bodil Kirstines far sagde: „Enten skal du aflevere hende, som du har modtaget hende, eller du skal gifte dig med hende!“ Det måtte Anders Hansen så gøre, og resultatet blev en datter, Ane, som senere blev gift med Kristian Hansen, Pilegaard. — Det fortaltes, at da Ane og Kristian Hansen blev gode venner, passede det ikke Bodil Kirstine, og hun betalte en pige, der tjente på gården, for at udspejde dem, men Ane

betalte hende for ikke at sige noget, så det har været dobbelt fordel for pigen.

Maren og Hans Pedersen overtog gården og drev den i nogle år omkring ved 1873, da min far tjente der. De solgte den nogle år efter til en mand, vistnok Jakob Hansen, der solgte gården til kommunen.

[se den originale side 29.](#) ↑

Maren blev gift med gdr. Søren Pedersen, Baunehøj, Lundby, og Hans Pedersen var i nogle år bestyrer for sin søster på Pilegaard. Senere købte han en gård i Kalby. Han blev gift med en søster til Trine på Hjørnegaard, Sofie, og de fik en datter, Marie, som er gift med gdr. Christian Nielsen, Overeven.

Bygaard (matr. nr. 6)

Den første fæster her var Jokum Eilersen, der havde den til sin død 1881. Derefter overtoges den af Niels Eilersen, der var søn af gmd. Eiler Nielsen, Thorup. Eiler Nielsen var gift med en datter af Jens Jakobsen, Hundstrup. De kunne imidlertid ikke klare kriserne i 80erne, fik købt en mølle på Møen, som de heller ikke kunne klare, og de kom tilbage til Hammer igen, og var i mange år værtsfolk i Hammer Forsamlingshus. Gården blev købt af Niels Pedersen fra Overmosegaard, gift med Marie, datter af gdr. Anders Larsen, Faarup. Efter Niels Pedersen overtoges Gården af hans svoger, Christian Larsen, som har den nu.

Smakkebækgaard (matr. nr. 7)

Smakkebækgaard har ligget, hvor nu købmand Nielsens forretning ligger. Den første jeg har hørt som fæster af gården var Niels

Olsen, som overdrog gården til sin datter Maren og hendes mand Peder Pedersen, som købte den. De havde den i en del år, men det gik ikke så godt, og de mageskiftede den med parcellist Jakob Pedersen, Ørnebogen, Thorup. Jakob Pedersen havde den så nogle år, men gik fallit, og kautionisterne, Peder Nielsen, Hjørnegaard, og gdr. Hans Olsens enke, Thorup, måtte overtage den. De drev den i nogle år ved bestyrer, men så solgte Hans Olsens enke sin gård og overtog Smakkebæk og drev den nogle år, men solgte den så o. 1905 til parcellist Peder Nielsen og hans kone Kristine fra Bakkebølle.

Gården var nu kommet i de rette hænder og er gennem årene drevet op. Peder Nielsen døde o. 1912, og hans enke drev den videre. 1923 blev der bygget en dejlig stuelænge, hvor jeg havde murerarbejdet. Senere overtog den ældste søn Niels Peder Nielsen gården og forbedrede meget på den. Niels Peder Nielsens kone, Agnes, er datter af gdr. Hans Knudsen, Hastrup. Niels Peder Nielsen døde 195?, og hans enke driver

[se den originale side 30.](#) ↑

gården videre. Der er to børn i ægteskabet, Peder og Else. Niels Peder Nielsen har to brødre, Lærer Jens Peder Nielsen, Stenhus, og købmand Kristian Nielsen, Haarlev.

Ovennævnte Niels Olsen boede sine sidste år i hospitalet. Han havde foruden datteren Maren tre sønner, Jakob Nielsen, som boede i Hammer Hestehave, Niels Nielsen, boede i Hammer Lovkrog, gift med Ane Margrethe, datter af gmd. Kristian Larsen, matr. nr. 14, søster til min svigermoder, samt en tvillingbroder til Niels Nielsen, Jens Nielsen, som var opfødt på den gård i Lundby, som Landbrugsskolen nu er ejer af, og som dengang var fæstet af Ole Jakobsen. Han var ansat ved toldvæsenet og levede sine sidste år hos Niels Nielsens datter Kristine og hendes mand Ole Rasmussen, som på det tidspunkt ejede matr. nr. 14, og er begravet på Hammer kirkegård.

Toftegaard (matr. nr. 8)

Den første fæster af gården, jeg har hørt om, var Jens Pedersen, som har haft den fra o. 1840. Han døde ret tidligt (1871), vistnok ved et ulykkestilfælde. Hans enke blev meget gammel og levede til omkring århundredskiftet, hjulpet af en datter, som døde før moderen. Gården blev så købt af en anden datter og hendes mand, Hans Hansen, Levetoft, der var søn af gdr, Hans Jeppesen, Risby. De overdrog senere gården til deres søn, Jens Peder Hansen, som i nogle år havde bestyret den. Jens Peder Hansen og hans kone, Jensine, var dygtige folk, som fik drevet gården op og fik ombygget den. Da vi i 1931 byggede en ny stuelænge, traf vi ved det sydvestre hjørne, hvor der skulle være kælder på et lag opfyldning med store kampesten, 2-3 alen tykt, og under dette stenlag var jorden så blød, at jeg ikke turde bygge på den. Der blev gravet c. 2 alen (*cirka 125 cm., red.*) dybere end kældergulvet for at finde fast Gund, men jeg turde alligevel ikke stole på, at bunden kunne bære, og der blev indstøbt en del fordelingsjern i grunden for at fordole trykket, og grunden er heller ikke revnet. Jeg mener, at vi er kommet ud i resterne af Vildtbanegrøften, som gik fra Præstø Fjord til Dybsø Fjord gennem Hammer by nedover Jens Peder Hansens jord, hvor der endnu, da Jens Peder Hansen overtog gården, var rester af den, som han har jævnet. Stenene, som vi fandt, blev slået i stykker af den gamle stenhugger, Lars Olsen, som var så dårlig i benene, at han næsten

[se den originale side 31.](#) ↑

ikke kunne gå, men når han kunne få væltet stenene op på den rigtige side, kunne han slå dem i stykker med et par slag. Vi beundrede ham meget for hans evne til at vide, på hvilken måde en sten lettest kunne revne. Lars Olsen døde kort tid efter.

Jens Peder Hansen drev gården 195?, da han overdrog den til sin datter, Karen, og hendes mand Chr. Rasmussen, som nu ejer den.

Jens Peder Jensen købte så Peder Jensens villa i Hammer og boede der til sin død 195?. Hans kone døde 195?.

Ovennævnte havde en søn, Peder Jensen, som var født o. 1844. Min farbror Niels gik til konfirmationsforberedelse sammen med ham, og pastor Rørdam var lidt i tvivl om, hvem af dem, han skulle stille øverst ved konfirmationen, men det blev da Peder Jansen. Om en medvirkende årsag var, at han var gårdmandssøn, ved jeg ikke. Samme Peder Jensen blev senere gårdejer i Stenbæksholm og var i min ungdom meget omtalt og var bl.a. kandidat ved flere folketingsvalg.

Overmosegaard (matr. nr. 9)

Den første ejer, jeg ved noget om, var Peder Nielsen, Han byggede alle udlængerne op i kampestensmur, og 1880 sad han som gammel, svag mand og huggede årstallet ind i en sten ved indkørselsporten, hvor det står endnu.

Sønnen Kristian Pedersen overtog gården og købte hele Overmose, som var delt i småparter tilhørende de andre gårde i byen, og lagde en dræning fra mosen af 10" rør, som på et langt stykke ligger 10 alen (6,28 m., red.) under jordoverfladen, et stykke arbejde, som blev meget beundret på den tid. Nu kunne mosen afvandes, og det meste af tørven blev opskåret under første verdenskrig. Dræningsarbejdet blev udført af dræningsmester Poul Christensen, Ring.

Christian Pedersen byggede 1908 en ny stuelænge, som jeg var med at opføre. Kristian Pedersen døde 19??, og hans kone, som vistnok var fra Basnæs 19??.

Gården blev overtaget af datteren Karen og hendes mand Poul Poulsen, søn af Peder Poulsen, Thorup, som nu ejer gården og har forbedret meget på den.

Kristian Pedersen havde flere søskende, Anders Pedersen, senere Risegaard, Jens Peder Nielsen, der i mange år var ansat ved frøforsyningen i Odense, Karen, gift med gdr. Christian Nielsen, Lille Linde,

[se den originale side 32.](#) ↑

Haarlev, og to halvsøskene, gdr. Niels Pedersen, Hammer, og en søster, gift med Jørgen Jensen, søn af gdr. Jens Jørgensen, Ring.

Peder Nielsen havde flere søskende, væver Jens Nielsen, Hammer Hestehave, Anders Nielsen, Hammerhuse, og Kirstine, gift med gdr Lars Jensen, Lov.

---

matr. nr. 10

Den første, jeg kan huske er Peder Johansen, som ejede gården i min første skoletid. Der blev sagt, at hans kone ikke kunne finde sig i at bo i den gamle gård mellem Lov og Pederstrup med nyt, og efter den tid, meget flot stuehus. De kunne imidlertid ikke klare pengespørgsmålet, vel også på grund af de meget dårlige forhold, der var for i landbruget i 1880erne. Peder Johansen endte som en lille vognmand i Næstved.

Peder Johansen havde flere børn, en søn, Lars Johansen, kom, da de ikke kunne klare gården i Lov mere, til gdr. Lars Larsen, Tvedegaard som var i familie med dem. Lars Johansen havde allerede som dreng flotte vaner. Jeg husker fra den tid, jeg gik i skole sammen med ham, at han en dag købte en bajer, og da han havde drukket den, smed han flasken hen mod et stengærde, der dengang lå, hvor nu hegnet ind til kommunekontorets have står. Lars Johansen blev gift med en rig pige, der ejede Fuglsangsgården i Jundshoved. Den satte han imidlertid over styr og endte med at gå og drysse omkring i Næstved, og hans kone måtte gå ud på arbejde med hvad som helst.

Så vidt jeg ved, var den meget omtalte borgmester Calum, Næstved, en dattersøn af Peder Johansen.

Da Peder Johansen flyttede til Lov, solgte han gården til Christen Bang fra Aaside, som ejede den i mange år. Han var en formand for mejeriet, medlem af sognerådet og mange andre ting. Da han blev gammel, overdrog han gården til sin søn Christian Bang, som nu ejer den.

Matr. nr. 11

Den første, jeg mindes, som har ejet gården, var Niels Jensen. Han var indvalid. Hans ene ben var sat af, og der er blevet mig fortalt, at det foregik uden bedøvelse. Han var en velhavende mand. Man sagde, at han hjalp mange. Han byggede nuværende stuehus, som farbror

[se den originale side 33.](#) ↑

murede, jeg var i min læretid med til at opføre en lade og et svinehus på gården, som deres eneste barn, Jens Nielsen, senere overtog.

Jens Nielsen blev gift, med Marie Nielsen, datter af husmand ? ? ? Bøgesø. De havde en søn, Aksel, som fra sin første ungdom var meget interesseret i Radio, og som udviklede sig til en efter den tid meget dygtig radiomekaniker, som også eksperimenterede med fjernsyn. Han døde imidlertid meget ung.

Jens Nielsen blev syg og døde omkring 1927.

Jens Nielsen havde omkring 1910 solgt 7 tdr. land, som banen skar fra vest for gården, til sin svoger, Peder Nielsen. Han opførte herpå stuehus, stald og lade og boede her nogle år, men solgte så ejendommen til sin broder Lars Nielsen, som købte 7 tdr. land til af Hellegården i Lov og byggede en stor svinestald. Lars Nielsen var i det hele taget en meget dygtig mand, som før han fik bygget svinestalden, støbte svinehuse ind i en voldgrøft for at få plads til sine dyr. Jeg byggede svinestalden for ham og meget andet, og det er det eneste sted, jeg har fået pengene, før jeg har udført arbejdet. Da jeg havde arbejdet for ham nogle dage, kom han og sagde: „Jeg har lige fået de penge hjem, du skal have. Så kan du lige så godt få dem med det samme. Jeg stoler på, at du laver det færdigt!“ Lars Nielsen var ellers en mand, som ikke var let at feje væk. Da jernbanen i sin tid lukkede de fleste overkørsler over banen, lukkede de også overkørslen ind til Lars Jensens ejendom. Han gjorde alt, hvad han kunne for at få lov til at beholde den, men det

virkede ikke. Han tog så ind til ministeriet og gjorde rede for sit syn på sagen, men han måtte løbe fra kontor til kontor, men de sagde, at det havde de ikke med at gøre. Til sidst kom han dog til et sted, hvor de ville høre på ham, og han opnåede at få en overgang, hvor en hest kunne trække en lille mælkevogn over.

Da Jens Nielsen døde, solgte hans enke gården til sin broder, Lars Nielsen. Udlængerne brændte på denne tid, og det blev aldrig opklaret, på hvilken måde ilden var opstået. Lars Nielsen byggede så udlængerne op igen og solgte senere sin lille ejendom til Ole Andersen, Lovkrog, søn af parcellist Niels Andersen, Alminde.

Lars Nielsen døde o. 1943, og hans enke, Anna, datter af parcellist Jørgen Nielsen, Hammerhuse, overdrog gården til sit eneste barn Maren, gift med Ludvig Zak, som nu ejer gården.

[se den originale side 34.](#) ↑

Højgaard (matr. nr. 12)

Den første, jeg ved, som har været ejer af denne gård, hed Lars Rasmussen med tilnavnet Klant (udt. Klaant). Gården har oprindeligt ligget i byen lige overfor den nuværende telefoncentral. Brønden har været der indtil for få år siden, Gården blev omkring 1877 flyttet fra byen til den modsatte side af marken ved vejen fra Hammer til Lov. Farbror byggede stuehuset. Efter Lars Rasmussen overtog sønnen Rasmus Larsen gården. Han var gift med Trine Hansen, datter af gdr. Hans Jeppesen, Risby. Efter dem fik deres søn, Hans Larsen, gården. Der var fire børn i ægteskabet. Foruden Hans Larsen var der Lars Larsen, gdr. i Ring, gift med Hanne, datter af gdr. Jakob Andersen, Ring, Maren gift med gdr. J. Jensen-Hougaard, Ring, af slægten Hougaard som omtales i en af *Severin Kjærs bøger: En trolovelse*. Slægtens stamfader nævnes 1687. Desuden var der Frands, som jeg ikke ved noget

om.

Hans Larsen solgte o. 1930 til Hans Peter Nielsen fra Svinø, gift med Lars Larsens datter, Marie, og de ejer den endnu.

Hans Larsen ejede i nogle år derefter Hammer Mølle.

Lars Larsen var en dygtig mand, som overtog sin svigerfaders gård i Ring, som var meget gammel, men Lars Larsen byggede den om. ? ... brændte udlængerne, og Lars Larsen byggede dem op endnu bedre end første gang. Lars Larsen var sognerådsformand en del år. Gården ejes nu af en datter, Meta, gift med Svend Jensen.

Lindely (matr. nr. 13)

Denne gård lå oprindeligt på den plads, hvor telefoncentralen og vognmand Niels Rasmussens hus nu ligger. Den sidste fæster af den hed Niels Larsen. Den blev så købt af proprietær Vosbein, Nylykkegaard, som flyttede den ud på den nuværende plads, men han fik kun bygget en længe med et par stuer i den ene ende til en bestyrer. Vosbein solgte den nogle år efter til Niels Madsen, søn af gdr. Mads Hansen, Korshøjgaard, Faarup. Niels Madsen fik bygget en halv længe til.

Niels Madsen var en slags dyrlæge, var en tid sognerådsformand, var formand for Hammer Brugsforening og var ivrig venstremand. Min far fortalte, at der engang var møde på Hammer skoleplads, hvor pastor Hansen også optrådte for at hævde de konservatives interesser. Niels Madsen gendrev ham med, at præsten måtte huske på, at den tid var forbi, da præsten var vor far og degnen vor mor. Niels Madsen døde tidlig, 1839, og hans kone få måneder efter. De havde 4 børn, hvoraf

[se den originale side 35.](#) ↑

kun den ene, Niels Peder Madsen, den senere ejer af Korshøjgaard i Faarup, var konfirmeret,

de øvrige, Frederik, Marie og Kristine, kom nu også hjem til Korshøjgaard og blev opfødt der hos deres faster.

Gården blev nu solgt til Niels Christensen, en søn af gdr. Christen Olsen, Blangslev, som blev gift med Sofie, en søster til Niels Madsen. Niels Christensen byggede den længe, der er parallel med vejen samt en halv længe mod syd og det nye stuehus. Da de blev ældre flyttede de op i det hus, som var bygget af Sofies broder, Hans Madsen, og som ligger på det hjørne af marken, hvor vejen fra Blangslev drejer ind til Hammer, og solgte gården til Frederik Madsen, som var blevet gift med en gårdmandsdatter fra Ejby, og som havde fået sine svigerforældres gård. Denne solgte de og flyttede til Hammer, hvor de boede i mange år. De solgte vel omkring 1930 gården til Kirkegaard Petersen og købte et mølleri i omegnen af Nyraad. Kirkegaard Petersen ejede gården til sin død 1957, og den ejes nu af hans enke.

Niels Madsens datter, Marie, blev gift med en tømrer. De boede i mange år i Esbjerg, men da hendes mand døde, flyttede hun til Køng og opholder sig nu på Køng Alderdomshjem.

Kristine blev gift med Ole Jensen, søn af gdr. Hans Peter Jensen, Blangslev. De havde til at begynde med en gård i Kostræde, men solgte den efter nogle års forløb og købte en lystejeendom ved Køng Kirke, hvor de bor endnu. Ole Jensen var sognerådsformand i mange år, sognefoged, bankbestyrer og meget andet. Deres eneste barn er lærer Jensen, Lov.

Østervang (matr. nr. 14)

Denne gård var min svigermors fødested. Hendes far hed Christian Larsen. Gården lå den gang omtrent op til degneboligen. Christian Larsen var gift 3 gange og havde mange børn. I første ægteskab Hans, som gik hjemme og gjorde arbejdet på gården, til han døde som gammel mand, som rejste til Amerika og fuldstændig forsvandt, en søn, vistnok Jens, som var med i krigen 1848, og som engang kom hjem på orlov.

Hans far blev så bange, da han kom, at han sagde: „Du er da vel ikke rømt?“ Denne søn døde i krigen. Desuden var der Peder Christiansen, senere købmand i Ring, fader til senere købmand Hans Pedersen, Ring.

I andet ægteskab var der Ole, som boede i Lundby og vistnok den meste tid arbejdede på Lundbygaard, Anders, der blev gift med en enke på Samsø (Nordby), Ane Cathrine, min svigermor, Ane Margrethe, gift med

[se den originale side 36.](#) ↑

Niels Nielsen, søn af gmd. Niels Olsen, Smakkebæk, og Lars Christensen, som i sin tid havde den gård i Lundby, der ligger nord for Espelunde, dengang længere vest på mod jernbanen. Han havde flere børn, en datter der blev gift med ejeren af gartneriet Milton, Næstved, og tre sønner, der alle blev barberer.

Christian Larsen blev gift tredje gang som gammel mand med en pige, der var meget yngre end han, og de fik en søn, Aksel, der døde som barn.

Da Christian Larsen døde, giftede enken sig med Anders Hansen, som var meget yngre end hun. På det tidspunkt var begge hendes steddøtre hjemme, og Anders Hansen sagde til min svigermor, som var jævnaldrende med ham; „Ja, det var jo dig, jeg skulle have haft, men du havde jo ingen gård, og jeg havde jo heller ingen, så jeg var jo nødt til at tage den gamle!“ — De fik imidlertid en søn, som hed Christian, men han døde, da han var 18 år gammel. De tænkte nu på at få erstatning for sønnen og ville haft Kristine (min senere kone) op til dem, men min svigermoder ville ikke have hende derud, hvad jeg godt kan forstå. De fik så en datter af Niels Nielsen og Ane Margrethe, der også hed Kristine, til at tage derud som piejedatter. Da Anders Hansens kone døde, bestyrede Kristine huset for ham. Hun blev 1900 gift med Ole Rasmussen fra Vejlø sogn, som i mange år var ølkusk for det for længe siden nedlagte bryggeri ved Mogenstrup Kro. Da Anders Hansen døde i 1913, købte Ole Rasmussen gården og drev den til o. 1930, da han overdrog den til sin søn Kristian Rasmussen, som imidlertid ikke kunne klare sig, og han begik da den dårskab at sætte ild på

gården. Den nedbrændte til grunden, og i brandforhøret måtte han indrømme, at han selv var årsag i branden. Han fik nogle år på Vridsløse. Hvad der senere er blevet af ham, ved jeg ikke.

Jorden og brandtomten blev solgt til den nuværende ejer Johannes Jensen fra Falster, som byggede den op i sin nuværende skikkelse.

Gården blev, da Anders Hansen fik fæste på den, vel o. 1860, flyttet ud på sin nuværende plads. Han var en flink mand, som levede efter princippet, at en gård skulle kunne føde den doven mand. Han blev efterhånden meget tyk. Man sagde, at når skrædderen skulle måle ham til nyt tøj, satte han målet på maven af ham og sagde: Hold du nu der, mens jeg løber uden om dig. Anders Hansen blev valgt til kirkeværge og blev også valgt ind i sognerådet, men det var ikke så godt, for han kunne hverken læse eller skrive. Han havde en pige, som påtog sig at

[se den originale side 37.](#) ↑

lære ham det, men det blev vist ikke til ret meget.

Matr. nr. 15

Matriklen beboedes i min barndom af gdr. Lars Jeppesen, som i sin tid havde forpagtet præstegårdsjorden. Han skal have bygget stuehuset. Han solgte gården ved den tid, da jeg gik i skole til Niels Jensen, som imidlertid ikke kunne klare de dårlige år i 1880erne. Han var blevet kasserer for kommunen og var kommet til at skylde penge til kommunen, og gården blev solgt til Hemming Rasmussen, en søn af landstingsmand Jens Rasmussen, Snertinge, hvis kone var søster til husmandsføreren, folketingsmand N. P. Andreasens kone. Hemming Rasmussen solgte 11 tdr. land fra til Anders Larsen, Virkelyst. Han fik senere plads som opsynsmand ved Marmorkirken og solgte så gården til Hans Frandsen, hvis søn Peder

Frandsen solgte den til Kaj Rasmussen (se der) og overtog sin svigerfars ejendom i Thorup (Niels Peder Hansens), beliggende tæt op til Hammer Præstemark.

Virkelyst (matr. nr. 16)

Den første bruger, jeg har hørt om, var Lars Rasmussen. Hans enke havde fæste på gården i min barndom og ungdom. Gården lå da langt tilbage i marken. Først i 1900 blev den købt og Anders Larsen fra Falster. Den var på det tidspunkt meget forfalden og jorden meget forsømt, men Anders Larsen og hans gamle far, Ole Larsen, gjorde et stort arbejde med at rense jorden for sten og få den drænet og fyldt huller og lavninger, og da der var gået nogle år, købte han 11 tdr. land, der lå mellem vejen til Thorup og hans jord. Da han havde fået sat jorden godt i drift, byggede han en ny gård nærmere vejen og rev den gamle gård ned med undtagelse af et maskinhus.

Omkring 1920 blev Anders Larsen syg, og da han blev klar over, at han ikke kunne blive rask, bestemte han sig til at bygge et hus (Mindet) ved vejen til Thorup. Jeg fik overdraget murerarbejdet og begyndte på det sent 1920, men nåede ikke at blive færdig før frosten, og inden foråret var Anders Larsen død. Hans gamle far døde kort efter. Anders Larsen havde kort før sin død solgt gården til Christian Hansen, søn af gdr. Ole Hansen, Blangslev, som overtog den i forårstiden. Huset, som tidlig i foråret blev gjort færdigt, havde han tillige med en del penge testamenteret til sin husbestyrerinde, Marie Daugaard,

[se den originale side 38.](#) ↑

som boede der til sin død. Hun havde testamenteret det til Christian Nielsen, Hjørnegaard, og hans søster Anne Marie, som nu ejer huset.

Christian Hansen døde 1955. Han var en

dygtig landmand og var tillige kendt over en stor del af øerne som oplæser og som visesanger. Hans enke driver nu gården.

Vejgaard (matr. nr. 17)

Vejgaard beboedes i min Barndom af Lars Olsen. Han var gift med en søster til gdr. Ole Rasmussen, Sallerup, som ejede Hjemgården. (En søster til hende var gift med gdr. Hans Hansen, kaldet Kusk på Svinø. Der fortaltes, at Hans Kusk en dag kom kørende ind i gården, og den yngste af af to piger, der arbejdede sammen, sagde til den ældste: „Der er en frier til dig!“ — „Nej, det kan jeg da ikke tro“, sagde hun, men ikke længe efter var hun kone på Svinø og blev mor til en stor slægt. Den yngste blev senere gift med Lars Olsen, og hun blev også mor til en del børn. De ældste har jer aldrig kendt. En søn var gårdejer i Kindvig. Far fortalte, at engang, han var på besøg med faster Marie hos læreinde frk. Myrup, var han ude for at hilse på ham. Jeg mener, at han hed Hans Larsen. En anden bror, Ole, havde en gård vistnok i Øster Egesborg sogn. Der var så en søn Jens Larsen, to døtre Bodil og Hanne, og to sønner Rasmus og Christian. De fire sidste har jeg gået i skole sammen med. De tre første havde lidt svært ved at følge med i skolen, men blev vist meget dygtige og arbejdsomme folk. Hanne blev gift med gdr. Christian Hansen, Pilegaard, Thorup, og deres søn, Herluf er førstelærer i Tøvelde på Møen. Bodil blev gift med en gmd. Andersen i Dyrlev, og da hendes mand døde, tog hun hjem og bestyrede huset for sine to brødre Jens og Christian, der havde overtaget gården, som de drev op til en veldreven gård med nye bygninger. Stuehuset blev opført 1923.

Da brødrene døde for nogle år siden, overtog Bodils eneste søn, Ejner Andersen, gården. Ejner Andersen er gift med Inger, datter af gdr. Edvard Hansen, Thorup.

Lars Olsens søn, Rasmus Larsen, blev gdr. i Saltøby.

[se den originale side 39.](#) ↑

Pedersminde (matr. nr. 18)

Den første ejer, jeg har hørt om, er Hans Hansen, som var ejer af gården, da den brændte ved lynnedslag 1875. Far fortalte, at det kun var en meget lille byge, der trak hen over Hammer. Der kom kun dette ene lyn, som antændte gården. Han gik hjemme og arbejdede ved stedet (Granly) og kunne ingenting se, men han opdagede, at folk, som arbejdede i Hovmarken, pegede mod Hammer, og da han kom op på bakken, kunne han se, at der var ildebrand. Der brændte samtidig et hus, Ørnehuset.

Hans Hansen, som da var en gammel mand, men vistnok meget velhavende, fik bygget en efter den tid meget flot gård op igen, men døde vistnok kort tid efter. Hans eneste barn, datteren Maren, arvede nu det hele. Hun var 42 år. Hun blev gift med en søn af sognefoged Søren Jensen, Lov, som kun var 25, Peder Sørensen. Han var vist ellers en dygtig mand, som var sognerådsformand et stykke tid, men det var vist mest gården, der havde fristet ham. Maren overlevede sin mand i mange år og drev gården til sin død. Hun blev omkring 90 år.

Gården blev nu solgt til Christoffer Petersen, der havde haft en gård i Lov, men kun havde den en kort tid og solgte den til Karl Larsen, en møllersøn fra Møen, som var gift med en dame fra Horsens. Hun var fotograf og havde ikke forstand på landbrug, men et par ældre søskende til Karl Larsen, som var fulgt med og havde sat deres penge i gården, hjalp til, og det gik vist meget godt. Imidlertid døde Karl Larsen efter nogle års forløb, og enken drev gården en tid ved hjælp af svogeren, Johannes Larsen, og søsteren Anna. Da enken solgte gården, købte Johannes Larsen og hans søster møller Hans Larsens (tidligere Højgaard) Villa i Hammer og boede der, indtil søsteren døde, og Johannes Larsen, som nu er 85, er flyttet ud på

alderdomshjemmet.

Gården blev solgt til Kamper, som i mange år var forpagter af en større gård på Lolland.

Risegaard (matr. nr. 19)

Den første ejer, jeg nar kendt, af Risegaard, som ligger helt ude ved Lov Østerskov, var Hans Nielsen, Broder til Peder Nielsen, Overmosegaard. Ris-Hans Nielsen, som han kaldtes i daglig tale, var noget af en original. Han indkøbte foder til regimentsstalden i Næstved og rejste tit til Næstved og havde altid en spånkurv med. Han havde let ved at blive kendt med hunde, og når han kom ned igennem Lov, kom alle hunde og han sagde til dem alle: „Kom, så skal jeg rive dig!“

Hans Nielsen havde en datter, som var meget smuk. Hun blev gift med en svensk godsejer. Da der var gået nogle år, købte de Vængesbjerggaard i Køng, hvor de boede i nogle år. De blev imidlertid hurtig kede af at være i Danmark og rejste til Sverrig igen.

Hans Nielsen havde flere yngre børn, som jeg ikke har kendt. På gamle dage solgte han gården til sin brodersøn fra Overmosegaard, Anders Pedersen, som forbedrede den og bygsede et nyt stuehus o. 1916. Han var gift med en datter af gdr. Anders Larsen, Faarup. Anders Pedersen døde ret tidlig, og gården ejes nu af sønnen, Johannes Pedersen, en anden søn er bestyrer for sin moster på hjemgården i Fårup.

Matr. nr. 20

Christen Rasmussen var den første ejer, jeg kan huske. Hans far hed vietnok Rasmus Christensen. Christen Rasmussen var halt og drev ejendommen meget gammeldags, men da han og hans kone døde, var der alligevel en

betydelig formue efter dem. Jeg har i forbindelse med arven efter dem, i mine første erindringer, opskrevet en fortælling, som jeg har fået af en af arvingerne, teglværksejer H. P. Larsen, Ladby.

Christen Rasmussen måtte, for at få plads til at bygge en ny kampestenslade, søge tilladelse til at flytte sognevejen et stykke mod vest. Den slog på det tidspunkt en hel bue ind i gården. Et hus med nogle tdr. land, som lå omtrent modsat den ejendom, som Thorvald Vilhelm nu ejer, blev i min barndom lagt ind under ejendommen.

Da Christen Rasmussen og hans kone døde, blev ejendommen solgt til Johannes Hansen, som da ejede ejendom i Lundby Espelund. Han forbedrede meget på den og byggede et nyt stuehus m.m.. Han solgte gården for en del år siden og bor nu i en villa i Køng.

Den nuværende ejer er Gerner Schur Johansen.

Med venlig hilsen
Jens Jensen

[se den originale side 41.](#) ↑